Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

…тэмнай 1921 оной …брии 21-hээ гарана | № 42 (13666) | 1972 оной февралиин 19, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ТҮСЭБТЭ ЮҺЭДЭХИ
ЭРШЭ · ШАНАР · ДЭЛИСЭ

БЭРХЭ ХОНИШОНОЙДО

…мен Полоновой отара …гай гэжэ нютагта үбэлжэ… …ом. Һаяхан тэндэ ошожо, …одой ажал хэрэгэй ямар … байhан тухай hонирхо-…

…мен Осипович Полонов …л ехэтэй, ажалша бүхэ… …алшан гэжэ нютаг нуга… …лдаршанхай. Үнгэрhэн … хонишод 100 эхэ хонид… …0 хурьга абажа түлжүүл… …хонин бүриhөө 3 кило… 200 грамм ноohо хай… …ажахы соогоо эрхимлээ…

…адай ерэхэдэ, хонишод … ажаллажа байба. Семен …ичтой хонидой байрада …мнай, уни бутар… дулаан, тэндэ табиг… …аалтанууд соонь то… …жэжэрэ илгагда… …урьгадай шэхэ дүлиирмэ …даан заахашье замхана… …рожоhон хурьгадта сэл … хатаагдаhан модоной … намаа уягданхай, хобто… …ань үбhэн хэгдэнхэй.
…олжэлгэдэ яhала бэлэд … орообди. Эртээнhээ бай… …шаа хорёогоо дулаалаа, …илаабди. 500 гаран …гай болонхойбди. Үшоэ …ад хурьгад абтахаар ха… …гдана. Нэгэшье хурьга … хоролтодо оруулангүй түлжүүлхэбди гэжэ аhан шадалаараа оролдоно гээшэбди, гээд ахалагша хонишон хөөрэнэ.

Полоновтой суг хонишод Иван Андреев, Любовь Андреева гэгшэд хүдэлнэ. Эдэ нүхэднай үнинэй дүршэлтэй болоhон хонишон юм. Тэдэнтэй хамта Сергей Андреев, Николай Семенов хурьгашадаар ажаллана.

Хаража байhан дун сагаан хонин hүрэгэйнгөө ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, тоо толгойень олошоруулха гээшэ оролдолгын хүсэн гэжэ эндэхи хонишод hайн мэдэрнэ. Тэдэнэр түхэреэн жэлдээ хонин hүрэгөө hайнаар адуулжа, тобир тарганаар байлгахые оролдодог. Илангаяа зун, намарай үедэ бэлшээриинь, hэлгүүлэн, шэмэтэй ногоондо адуулдаг заншалтай. Хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэрэгтэ С. Полонов ан харалаа ехээр табидаг юм. Энэ халуун хаhада ахалагша хонишон техник-үрэжүүлэгшээр ажалладаг гуримтай.

СССР гүрэнэй тогтоhоор 50 жэлэй ойе ажалай шэнэ бэлэгүүдээр угтаха зорилготойгоор эндэхи хонишод ажаллана.

Ц. БАБУШЕЕВ.
Хяагтын аймагай «Родина» колхоз.

ЗОРИГТОЙШУУЛАЙ НЭГЭН

…ха өөдөө харахаар орьёл …хада хабсагайнуудай хоо… …могой шэнгеэр годирон … Дэби голые үгсэжэ ошохо… …ябриин 50 жэл» колхозой … гүүртэ мал үбэлжэнэ.
… тэндэ хүрэжэ ошохонь … бэрхэтэй. Дэби голой … дээгүүр ябаха гэхэдэш … гүүрээ ехэ тошон хали… … ямар нэгэ ууртай амита… …илжа байhандал, уурал … боложо байха. Голой эрь… …аха гэхэдэш, хана шэнги эг… …гай. Тиимэhээ холуур той… …дэн олон дабаа дабажа, …рэхэ баатай бологдоно.
… hуурин, айл зоhоо та… … холо газарта үбэл, зунгүй …жа, үхэр мал хараха гээ… … амархан хэрэг бэшэ. Эн… …шэгүй зориг, тэсэбэри гар… …хүдэлхэ хэрэгтэй.
… Дандамеевна Дармахеева … хүнүүдэй нэгэн юм. … Дэби гэжэ газарта хо… … жэлдэ мал хаража бай… …лэй таба-зургаан жэлдэ …хайнаг үнеэдые харууhал… … үнеэдые ори гансаа… …hалха, тэдэниие хаhа … ороондо оруулаад, бул… … тугал абаха, туналнуу… … хоролтогүйгөөр томо … шэгнүүрыень ехээр нэ… …тула горитой шадабари, …таргаха ёhотой бшуу.
… хэдэн жэлдэ Аюша Дармахеева даажа байhан үнеэдhээ тугал олоор абажа, түргэн томо болгоно. Жэшээнь, нёдондо тэрэ 36 үнеэдhээ 34 тугал абажа, нэгэшье толгой гарзалуулаагүй түлжүүлээ. Тугал бүхэниие жэлтэйдэнь 159 килограмм шэгнүүртэй болгожо тушаагаа hэн. Тиигэжэ үнгэрэгшэ жэлдэ Ахынгаа аймагай тугалнуудынь хүхүүлжэ түлжүүлдэг гүүртын малшадай дунда эрхим үрэ дүн туйлаад, КПСС-эй райкомой, аймгүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

— Һайрхалташьегүй, үхэр малдаа дуран соонь үбhэ тэжээл эдюулжэ ондо оруулха арга боломжогүй хадаа жэлэй дүрбэн сагта адуулжа, тобир тарган байлгажа шадаhанайм ашаар лэ эхэ мал hубайрнагүй. Би үнеэдээ зун, намарай сагта хорёодо оруулангүй шахуу хээрэ адуулжа, шадаал haa, hайса таргалуулхые оролдодогби. Үбэлдөөшье hалхи шуургагүй үдэр хагда элбэгтэй газарыень бэдэржэ адуулагдана. Үнеэд тарган ябахадаа тугалнуудаа hайса садхаана, тэдэнь шэгнүүрээ түргэн нэмээнэ ха юм. Тугалнуудаа эхынь hүнhөө гадна, талха тараанай зүйл, модоной мүшэр намаа суглуулжа, халуун уhанда дэбтээжэ, шүүhыень уулгадаг, мүн тугалнуудаа hайнаар адуулдагби,— гэжэ Аюша Дандамаевна хөөрэнэ.

Н. МИЖИТОВ.

ОНЬҺОН ТЕХНИКЫН ЭЗЭН

Оройдоол арбаад жэлэй саана Ахын аймагай «Октябриин 50 жэл» колхоздо элдэб ашаа шэрэхэ хүдэлмэри ехэнхидээл морёор, сараар лэ хэгдэдэг байhан.

Хада хабшалнуудай хоорондуур ой модо, шулуу сэбэрлэгдэжэ, тосхон hууринуудай хоорондо харгы гаргагдаад, мүнөө гүүртэ, отарануудта үбhэ тэжээл, түлеэ залhа, сабшалан дээрэ шэбхэ зөөхэ, барилгын модо, шулуу шэрэхэ хүдэлмэри хуу трактор, машинануудаар хэгдэнэ. Оньhон техникэ эрхимээр шудалhан механизаторнуудшье эндэ жэлhээ жэлдэ олошорно.

Энэ зураг дээрэ колхозой түрүү жолоошодой нэгэн Александр Бардунаевые харанат. Тэрэ «ГАЗ-66» машинаараа үндэр хада уула, олон шэлэ дабаа дабажа заримандаа метр хахад зузаан тожо оймуулжа ябаад, 20 гаран километр газарhаа — Моондоhоо обёосой хүрэнгэ, машинын запчасть, эдеэ хоолой зүйлнүүдые таhалгаряагүй зөөнэ. Һаяхан тэрэ эрхим ажалайнгаа түлөө партиин райкомой, аймгүйсэдкомой үнэтэ бэлэг шанда хүртэhэн байна.

М. НАМЖИЛОВАЙ фототекст.

РЕСПУБЛИКЫН БҮХЫ АЖАХЫНУУДАЙ ГҮРЭНДӨӨ МЯХА, ҺҮ ХУДАЛДАХА, ТУШААХА ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШЫН КВАРТАЛАЙ ТҮСЭБЫЕ ХЭР ДҮҮРГЭЖЭ БАЙҺАН ТУХАИ

1972 оной февралиин 16-най мэдээн.

(Түсэбэй дүүргэлтые даабариhаа гадуур худалдаха, тушааха уялгыень оруулалсаад харуулхада).

Аймагууд	Мяхан	Һүн
Баунтын	123	50
Баргажанай	103	49
Захааминай	98	59
Түнхэнэй	98	57
Зэдын	74	43
Хойто-Байгалай	64	48
Прибайкалиин	62	49
Улаан-Үдын	52	51
Хоринн	51	42
Хурамхаанай	41	55
Загарайн	41	45
Хяагтын	39	48
Мухар-Шэбэрэй	34	43
Бэшүүрэй	33	45
Кабанскын	32	38
Яруунын	29	50
Хэжэнгын	22	41
Сэлэнгын	16	48

АМЖАЛТА ТУЙЛАНА

Зүүн Жаргалантын хониной отара колхозойнгоо түб hууринhаа холошог байдаг юм. Эндэ залуу хонишон Александр Аюшеев түлгэ хонидые харууhална. Энэ түлгэ хонидhоо хойто жэл түл абтаха юм.

Урдань электро-гагнууршанаар, трактористаар хүдэлhэн Александрта хонин ажалай нюуса танигдахаар бэшэ шэнги hанагдаа бэлэй. Тингээд энэ ажалай хэды хүндэшье хадань Александр Сандановнч нарай хурьгадые даажа абаад, багахан саг соо хүдэлхэдөө, нилээд дүй дүршэлтэй болоо бшуу.

Мүнөө дээрээ тэрэ 889 хони харана. Бултадаа хонидынь томонууд, тобирнууд, үнгэрөөшэ жэлдэ хонин бүриhөө 4,2 килограмм ноohо хайшалаад ондо оруулаа. Эрхим ажалайнь үрэ дүн гаргагдажа, аймсоведэй гүйсэдком ба колхозой правлени Хүндэлэлэй грамотаар, мүн Монгол ороноор аяншалха түлөөhэгүй путевкоор Александрые шагнаhан байна.

Сүүдхэдээ хонин бүхэндэ 300 грамм талха тараанай зүйл болон ондоо тэжээл үгэдэг. Хото хорёонь дулаалагданхай, бардам тэжээлтэй хонишон мүн. Газаа досооhоонь харахада яндайтар заhабарилhан хониной байра.

Мүнөө хонидоо үглөөнэй 10 сагта бэлшээридэ гаргажа, дүү басаган Галитаяа ээлжээгээр харууhалдаг байна.

Ерэхэ зун хонин бүриhөө нёдондонойхиhоо дутуугүй ноohо хайшалаад, тус бүриин шэгнүүрые дээшэлүүлжэ, хойто жэлдэ түлгэ хонидhоо hайн түл абахаар зориг жонхой хонишон юм.

«Залуу хүнэй шуhан халуун» гэдэгтэл шэнэ жэлдэ амжалта туйлахаа шударгы халуунаар хүдэлжэ ябаhан залуу хонишон Александр Аюшеевэй үүсхэл ехэтэй ажалайнь үрэ дүн hайшаалтай.

В. БАЙНОВ.
Зэдын аймагай «Коммунизм» колхоз.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

Союзна республикануудай компартинуудай ЦК-гай нэгэдэхи секретарьнарай, Министрнүүдэй Соведүүдэй түрүүлэгшэнэрэй зүблөөн февралиин 17-до КПСС-эй ЦК-да болобо. Хабарай тарилгын хүдэлмэридэ бэлдэхэ ба тэрэниие үнгэргэхэ, мал ажалаа саашадань хүгжөөхэ асуудалнууд хаража үзэгдөө.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев, эдэ асуудалнуудаар үгэ хэлэбэ.

Зүблөөнэй хүдэлмэридэ нүхэд А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, П. Е. Шелест, В. В. Щербицкий, П. Н. Машеров, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, тэрэшэлэн түбэй хэдэ хэдэн министерствэнүүдэй, албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадаа.

Ирагай партийно-правительственна делегаци нютагаа бусаба

КПСС-эй ЦК-гай, Советскэ правительствын уряалаар Москва ерэhэн Ирагай БААС партиин нютагай хүтэлбэриин генеральна секретариин орлогшо, Ирагай Республикын Революционно командованиин Соведэй түрүүлэгшын орлогшо Саддам Хүсейн түрүүтэй Ирагай партийно-правительственна делегаци февралиин 17-до нютагаа бусаба.

Ирагай Республикын ба Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэhэн Внуковска аэродром дээрэ тус делегациие КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. Н. Новиков, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко болон бусад тушаалтад үдэшэбэ.

(ТАСС).

АЖАЛШАДАЙ ЭЛҮҮР ЭНХЫЕ ХАМГААЛХЫН ТУЛА

РСФСР-эй Верховно Соведэй элүүрые хамгаалгын, социальна тэдхэлгын ба спортын комиссида

РСФСР-эй Верховно Соведэй элүүрые хамгаалгын, социальна тэдхэлгын ба спортын комиссиин февралиин 17-ной заседани Алтайн хизаарта, Куйбышевска областьдо ариг сэбэрые сахилгын, элдэб үбшэнүүдhээ hэргылэлгын хэрэгэй ямар байhые зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулагдаа.

Һуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болголгын, уhа ба агаар худар промышленна үйлэдбэриин буртаг үлэгдэлнүүдые оруулдаг ябадал хороолгын талаар зарим тэды хүдэлмэри хэгдээ гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдэбэ. Алтайн хизаарай Соведэй гүйсэдком ба Куйбышевска областиин Соведэй гүйсэдком элүүржүүлгын хэмжээ ябуулгануудай холын хараата нэгэдхэмэл түсэбүүдые хараалаад баталhан байна. Тэдээн доторнь хүдөө нютагуудтахи элүүрые сахилгын, элдэб үбшэнүүдhээ hэргылэлгын станцинуудай байрануудые барилгын асуудалда, тэдэниие материал болон техникээр хангалга hайжаруулха, эмшэдээр бүридүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана.

Гэхэ зуура, хэдэ хэдэн hуурин тосхонуудта ариг сэбэрые сахилгын хэрэг хангалтагүй байhаар гэжэ комисси тэмдэглэбэ. Водопроводуудай барилга унжагайрна. Волго, Обь мүрэнүүд, эдэнэй аса hалаанууд худар промышленна предприятинуудhаа гараhан муухай уhа табидаг ушарнууд үзэгдэнэ.

Дурсагдаhан дутуу дундануудые зайсуулха, санитарна хиналта шангадхаха зорилготой hанамжа дурадхалнууд комиссиин заседани дээрэ баталагдаба.

(ТАСС).

МЭДЭЭСЭЛ

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум РСФСР-эй Совхозуудай союзно-республиканска министерство эмхидхэн байгуулха тухай Указ 1972 оной февралиин 17-до баталба.

(ТАСС).

Совет соёлой недели

МЕХИКО. (ТАСС). СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан, совет соёлой долоон хоног Мексикын Гвадалахара хотодо эхилээ. Советскэ Союз тухай энэ выставкэ хотын гол дунда нээгдэбэ. Улад зон олоороо ерэжэ тэндэ табигдаhан картинануудтай, номуудтай, фото-зурагуудтай, плакадуудтай, стенднүүдтэй, совет республиканuудай арадай бэлиг шадабаританай урлан бүтээhэн зүйлнүүдтэй ехээр hонирхон танилсана.

ООН-ой ээлжээтэ сессиин зүбшэхэ зүйлнүүд

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Генеральна Ассамблейн XXVII ээлжээтэ сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаха асуудалнуудай даб дээрэхи списогые ООН-ой генеральна секретарь К. Вальдхайм тунхаглаба.

Тэрээндэнь 95 асуудал (энэ тоодо буу зэбсэгүүдые хуряалгын асуудал зүбшэлхэ Бүхэдэлхэйн конференци зарлаха тухай совет дурадхал) оруулагдаа.

Тэрэшэлэн Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал, буу зэбсэг хуряалгын, уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлгын асуудалнуудта хабаатай хэдэн пунктнүүд, колониальна оронууд ба арадуудта бэеэ дааhан байдал олгохо тухай, үндэhэ яhанай талаар газаашалан доромжололгые усадхаха тухай деклараци бэелүүлгын асуудалнууд Ассамблей дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ болоно. ООН-ой тугаар халха хээд, Урда Корейе эзэмдэжэ байhан американ ба бусад гадаадын сэрэгүүдые гаргаха тухай асуудал зүблэхэ зүйл дотор бии.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой 1-дэхи Лазовско hунгуулиин округhоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадые hунгаха hунгалта 1972 оной мартын 26-най амаралтын үдэр үнгэргэхые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум тогтообо.

ҮҮСХЭЛ ГАРГАҺАН АЖАХЫДА

ТАРГАН МАЛ ГҮРЭНДӨӨ

…үбэлэй hарануудта мал … Захааминай аймагай …тсъездын нэрэмжэтэ кол… республика дотороо со… …урысөө үүсхээ hэн. Энэ … республикын колхоз, … малшад эдэбхитэйгээр … үнгэрэгшэ намартаа, … hарануудта малаа хэ…айхиhээ hайнаар шаха… …дөө шанар hайнтай үхэ… мяха ехээр худалдажа…

…ис мүрысөө үүсхэhэн … абаhан уялгаяа нэрэ …тойгоор бэелүүлжэ, гү… …ха худалдаха хахад жэ… …үсэбые амжалтатайгаар … 1150 центнер түсэбэй …58 центнер эрхим ша… …ан гүрэндэ худалдагда… …анда табигдаhан залуу … шэгнүүрые сүүдхэдэ …маар нэмээжэ, толгой … дунда зэргээр 320 ки… …аа бага бэшэ шэгнүүртэй …уялга нилээд үлүүлэгдээ. …н hарануудта хашараг бү… …дэ 1072 граммаар шэг… …ээжэ, 357 хашарагай …инь дунда зэргээр 324 … татаа.

…рэгшэ зун, намартаа … тэжээл горитойхон бэ… … наашада хуряагаа… … талха суглуулжа абаад … бидэнэр январь соо гү… …ргадаха малаа hайсахан … тиигэжэ нэгэ-нэгэнэйнь … 4—5 пүүдээр нэмээжэ, … 320 килограммhaa … татадаг болгохо гэжэ … байгаабди. Энээнэй ту… … бүхэнэй шэгнүүрые … 1000 граммhaa бага бэшээр нэмээхэ хэрэгтэй байгаа. Иимэ уялга бэедээ абаад, намарүбэлэй hарануудта мал шахалгаар социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсохыень республикынгаа нютаг бүхэнэй мал шахагшадые уряалhан байнабди.

Октябрь соо шахалганда табигдаhан 360-аад хашарагууд хоёр hара шахуу саг соо бордогдоходоо таргалhан түлжэhэн гээшэншье аргагүй, ёhотой амба томо сарай тухайнууд боложо, мяханай комбинадта тушаагдаба. Шахалгада табихада татаhан ба мүнөө дараhан шэгнүүрыень сасуулхада, толгой бүхэн сүүдхэдэ 1072 граммаар нэмэhэн байна. Түрүүн дунда зэргээр 241 килограмм татаhан хашарагууд мүнөө 324 килограмм дараhан байна. Хоёрдохи отделениин залуу малшан Николай Гуржапов үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 1120 граммаар нэмээжэ, 1971 оной аймагай чемпионой нэрэ солодо хүртөө.

Хүсэhэн, зориhон хэрэгшье бүтээ, хэлэhэн үгэдөөшье хүрэгдөө гэжэ элидхэхэдэ болохо.

Энэ амжалта хайшан гээд туйлагдааб гэжэ тобшо тэдыгээр хөөрэхэдэ, зоотехническэ нормын ёhоор тооложо, сүүдхэдэ мал бүхэнэй шэгнүүрээ килограммhaa дээшэ нэмээхээр тэжээлэй рацион табижа эдеэлүүлhэн байнабди. Урданайхидаа орходоо олон янзын тэжээл үгтөө. Шахамалнуудта үбhэ, hолоомонhоо гадна силос, зелёнко, сенаж гэхэ мэтын шэмэ ехэтэй тэжээл эдюулэгдэдэг болоо. Урдань шахадагтаа орходоо талха тараанай зүйл хоёр дахин ехээр үгтэнэ. Жэшээлхэдэ, манай гурбадахи отделениин шахамалнуудай гүүртэдэ октябриин 10-haa январь болотор үдэртэ нэгэ толгойдо иимэ хэмжээтэйгээр тэжээл эдюулэгдэжэ байhан: талха тараан — 4 килограмм, үбhэ — 3, hолоомо — 3, зелёнко — 2, сенаж — 3 килограмм. Тэжээлэй дабhан дуран соонь. Хэршэгдэжэ жэжэлэгдэhэн hолоомо ууралтуулжа дэбтээгээд, талха тараантай холижо, амта оруулан эдюулэгдэдэг.

Нэгэ шахамалда үдэртэ эдюулэгдэдэг тэжээл соо 8 тэжээлэй единицэ. 1060 грамм шэнгэсэтэй протеин, 61,2 грамм кальци, 32,5 грамм фосфор, 119 миллиграмм каротин бии байhан. Иимэ шэмэтэ бодосууд малай бэедэ шэнгээд байхадаа 1000 граммhaa дээшэ шэгнүүрыень нэмээхэ ёhотой юм. Үнэн дээрээ нэмээгээшье.

Эдеэ хоолой шухала зүйл — үхэрэй мяха ехээр абаха талаар табан жэлэймнай түсэб горитой. Жэшээлхэ болоо haa, үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада колхоз 8359 центнер мяха гүрэндэ худалдаhан байбал, юhэдэхи табан жэл соо 13.530 центнер худалдаха байна. Тиигэхэ зуураа малаа горитойхоноор олошоруулха зорилготойбди. Мүнөө жэлэймнай зорилго хадаа: 2420 центнер мяха гүрэндэ худалдаха түсэбтэй байhан haa, 3300 центнертэ хүргэгдэхэ. Мяха үйлэдбэрилгээ хайшан гээд чигэжэ эрид ехэ болгохобибди гэхэдэ, малые эдеэлүүлхэ, харууhалхын зэргээр эдеэлүүлээд урданайхиhaa хоёр дахин түргэнөөр түлжүүлхэ зорилго табигдана. Тиин хоёр чаhа хүрэтэрынь бэеыень хүсөөгөөд, hайса шахажа таргалууламсаараа гүрэндэ худалдадаг болохо байнабди.

Һүүлэй жэлнүүдтэ залуу мал зүбөөр түлжүүлхэ хэрэгтэ зарим тэды анхарал хандуулагдадаг болобошье, хуушанай заншал үшөөл орхигдоногүй. Энэ ушарhаа малнай удаанаар бэеэ хүсэнэ.

Урдань манай эндэ үбэлжэhэн, буруу хашарагууд 7—8 hара соо дутамаг тэжээлдэ хүйтэ нойтоноор байгаад томо болохоhоо байтагай үшөө шэгнүүрээ гээжэ ондо ородог hэн. Үбhэ тэжээлээр хомор зарим жэлнүүдтэ «гуяынь мяханhaa үлэн хирээн тоншожо юумэ оложо эдихэгүй» шахуу болотороо туража, үргүүлжэ. Үелэжэ ондо ородог байгаа Хабарай хагсуу үедэ нилээд олониинь үхэжэ, үлөөшэдынь шэмэ ногооноор «шиидхүүлдэг» бэлэй Ногоогоо эдихэдээл үхэхэнь үхэжэ, амидырхань амидырдаг байгаа. Тиигээд ута үбэлжэлгын үедэ гээhэн мяхаяа хүсөөжэ, даахи хөөбэриhөө hалажа ядаhаар ябатарнь хахад зун үнгэршэхэ. Энэ мэтээр лэ түлжэhэн мал 4—5 наhа хүрэхэдөөл бэеэ хүсөө боложо, 2.5—3 центнер татадаг hэн. Энэмнай бүтэхэгүй хэрэг гээшэ бэзэ даа. Тиигэхын орондо, мал үдхөөл хадаа байра hуурииень hайса түхеэрээд, үбhэ тэжээлыень бэлэдхээд, эдюулхын зэргээр эдюулээд үбэлжүүлжэ байбал; ажалшье, гаргашашье багатайгаар ашаг шэмэ ехээр абтаха зэргэтэй ха юм. Иигэжэ үбэлжүүлээд, зунай хүхэ ногоондо hайса бэлшээн таргалуулаа haa, 3—4 hара соо малай толгой бүхэн шэгнүүрээ центнерээр нэмээдэг ушартай.

Мал үдхэдэг заншалаа шүүмжэлхы ёhоор бодомжолон үзөөд байхадаа бидэнэр залуу малые тэнжээхэ, түлжүүлхэ, тиигээд зунай хүхэ ногоондо атарлуулха, hүүлээрнь шахаха гурбан үеые таhалгаряагүйгөөр, жэгдэ hайнаар эмхидхэдэг болохо гэжэ шиидхэhэн байнабди. Һүүлдэ мяханда тушаагдаха буруудаа 100—120 толгойгоор гүүртэнүүд болгоод, дулаахан байрануудта үбэлжүүлнэбди. Дуран соонь эдюулхэ тэжээл үгышье haa, шэгнүүрыень хороонгүй, бага зэргээр мяхажажа, томо боложо байхаар тэжээлэй рацион табигдана. Жэшээлхэдэ, ноябрь соо буруунуудаа шэгнэхэдэмнай 147 килограмм татажа байhан haa, январь соо шэгнэхэдэ хахад пүү дээр нэмэhэн байгаа. Шахамалнуудые гүрэндэ тушаажа, сүлөө болоhон байра соо 210 эрэ буруу түлжүүлгэдэ табигдаба.

Үнгэрэгшэ hарануудта эндэ мал шахаhан Санжижап Цыбиков гүүртые даагшаар томилогдоо. Тиигэхэдээ тракторыень, автомашиныень үлөөлсөөбди. Буруud дулаан байра соо уягдаад, сэбэр агаарта гаргагдахаhaa бэшэ сагта тэндээл налайжа, тэнижэ байна. Нэгэ толгойдо сүүдхын 2,5 тэжээлэй единицын хэмжээнэй хоол эдюулэгдэнэ. Талха тараанай зүйл толгойн 1,5 килограмм хүртэмжэтэйгөөр эдюулэгдэдэг. Эндээ тэжээл буйлуулха түхеэрэлгэтэй хадаа hолоомо хэршэжэ, ууралтуулан дэбтээжэ, талха тараатайнь холёод, буруудтаа үгэнэ.

Үбhэ тэжээлэй хүртэмжэтэй байдаг haa, 2,5 бэшэ, харин 5—6 тэжээлэй единицэ эдюулбэл, үбэлжэлгыншье үедэ буруунууд хүхэ ногооной үеынхидэл адляар шэгнүүрээ нэмээжэ, томо боложо байха hэн. Тиимэhээ ойрын жэлнүүдтэ үбhэ тэжээлэй асуудалые зүб мүрөөр шиидхэхэ гээшэ манай түрүүшын ээлжээнэй зорилго болоно. Энэ талаар шухала хэмжээ ябуулганууд хараалаглаад, бэелүүлэгдэжэ байнхай. Табан жэлэй туршада 848 гектар дээрэ олон жэлэй ногоонууд таригадаха. 548 гектар сабшалан үндэhөөрөө hайжаруулагдажа, 1000 гаран гектар hайса үтэгжүүлэгдэхэ юм. Бүри мүнөө жэлдэ 750 гектар сабшалан дээрэ үтэгжүүлгэ тараажа, хүрьhыень hайжаруулхамнай. 348 гектар газар элдүүрилэгдэжэ, олон жэлэй ногоонууд таригдахань.

Табан жэлэй туршада малай байранууд олоор баригдаха. Колхозой түб тосхондо — Хамнида мал ажалай комплекс түхеэрэгдэжэ байна. Тэндэ 260 үнеэтэй hаалиин фермэ, 120 толгойн багтаамжатай тугалай байра, 350 үхэрэй багтаамжатай шахалгын байра бии. Байгша ондо энэ комплекс гүйсэд ашаглалгада үгтэхэ. Энэ комплексые хангажа байхын тулада сүүдхэ соо 34 тонно тэжээл буйлуулха тусхай кухни түхеэрэгдэнэ. Тугал, буруунуудай байранууд олоор баригдана. Үшөөшье баригдаха. Жэшээлхэдэ, хоёрдохи отделенидэ нэгэ газарта 350, нүгөө тээнь 120 бурyугай байра баригдажа байна. Иимэ байранууд Үнилгэ, Холтоhон гэжэ газарнуудта баригданхай. Мүнөө 100—120 толгойhоо бүридүүлэгдэhэн гүүртэдэ буруud түлжүүлэгдэжэ байнхай.

Иигэжэ эбэртэ бодо малаа зүбөөр үдхэдэг боложол, юhэдэхи табан жэлдэ мяха үйлэдбэрилгээ хоёр дахин дээшэлүүлхэ зорилго табинабди.

Ю. ХАМАЕ…
Захааминай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, ветеринарна врач.
Я. НИКОЛАЕВ,
колхозой главна зоотехник.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ЭКОНОМИЧЕСКА ХҮДЭЛМЭРИ БА ТЭРЭНЭЙ АШАГ ҮРЭ

(Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын партийна организациин хүдэлмэриин дүй дүршэлhөө)

Үнэтэ үүсхэлые hайн үрэhэнтэй жэшээлмээр юм. Үрэжэлтэ газарта таригдаhан үрэhэнэй хойноhоо ёhото оролдолгын харууhан hайнаар хэгдэhэн hаа, хододоо үндэр баян ургаса хуряагдадаг. Иимэл ёhо ниитэ зоной байдалда хаража боломоор. Хүдэлмэришэдэй дунда түрэhэн hайн үүсхэлые партийна организациин саг соонь анхаржа, саашадаа дэлгэрмээр байдал бии болгожо шадабалнь, гайхамшаг ашаүрэ асардаг, үйлэдбэриин эршэ хүсэндэ нилээдгүй ехэ нүлөө үзүүлдэг шуу.

Хэрбээ партийна организациин ёhо дүүргэхын тэдысэ бэшэ, харин үүсхэлшэдэй онол аргые hайн шэнжэлжэ, үйлэдбэридэ дары нэбтэрүүлхээр дэмжэбэл, тэрэ хэрэг дэлисээ улам үргэдхэжэ, хүдэлмэришэдэй дунда халуунаар угтагдадаг байха юм.

Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикадахи нэхэлгын цехэй В. М. Лобановай толгойлдог бригадынхид «Ажалай үндэр бүтээсэ, эрхим шанар туйладаг бригадын» нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө хүдэлөөнэй эхи табяа hэн. Энэ үнэтэ үүсхэлые фабрикын партийна организаци хараадаа абаhан, үндэрөөр сэгнэhэн, КПСС-эй XXIV съездын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн мүрысөөнэй гол үндэhэн болгохоор хүдэлмэришэдтэ дурадхаhан юм. Коммунистнүүдай халуун дэмжэлгэ доро фабрикын цехүүдэй бригада бүхэн энэ хүдэлөөндэ булта оролсоо.

Партийна комитедэй, цеховой партийна организацинуудай саг үргэлжын анхарал доро байhанай ашаар мүрысөөнэй дүлэн нэгэтэшье hулараагүй, бүри гүнзэгы удха шанартай болон соробхижо захалаа.

Үнгэрэгшэ зун фабрикын коммунистнууд хахад жэлэйнгээ дүн согсолжо, байгша табан жэл соо коллективэйнгээ социально-экономичеса хүгжэлтын түсэб баталан абаhан байна. Түсэбэй ёhоор энэ коллектив бэлэн продукци гаргалгаяа 11,1 процентээр, наймаанай продукци — 12,4 процентээр дээшэлүүлхээр хараална. Эдэ бүгэдэ ажалай бүтээсые 22,2 процентээр дээшэлүүлхэ аргаар түйлагдаха болоно.

Дурсагдагша тоонууд саагуураа экономическа үндэhэ hууритайшье бол, коллективэй эмхи журам hайнтай хүдэлмэриhөө, хүн бүхэнэй нилээд ехэ оролдолгын хүсэнhөө сүм дулдыдаха байна бшуу.

Коммунист бүхэнэй уялга болохо хараа зорилгонуудые эндэхи партийна организаци тодорхойлонхой. Тиихэдээ коммунистнуудые үйлэдбэриин гол шиидхэхы газарнуудта табидаг, эгээл харюусалгатай хүдэлмэри даалгадаг заншал эндэ бэелүүлэгдэдэг. Фабрикын партийна организаци 136 коммунистнуудhаа бүридэнэ. Тэдэнэйнь 93 процент үйлэдбэриин тон шухала газарнуудта хүдэлнэ.

Үнгэрэгшэ оной ноябрь hара соо нээмэл партийна суглаан зарлагдажа, Иваново хотын бүд нэхэгшэдэй дүй дүршэл тухай хэлсэгдээ. Тэндэхи бүд нэхэгшэд үйлэдбэриингөө табан жэлэй хүгжэлтэ, ажалай бүтээсын дээшэлгые хараадаа абаад, тус тустаа өөhэдын тусхай түсэб, даабаритай болоhон байна. Иимэ үүсхэл манда таараха, үйлэдбэриимнай хүгжэлтын шэнэ шатада гаралгада тон ехээр нүлөөлхэ гэжэ коммунистнууд тэмдэглээ. Тиин нэн түрүүндэ коммунистнуудта, удаань хүдэлмэришэн бүхэндэ ойлгуулжа, иимэ түсэбтэ хабаадуулха гэжэ хэлсэгдээ. Дүй дүршэл ехэтэй бүд нэхэгшэд коммунистнууд Е. Савельева, В. Вачина, Г. Еременок, А. Гриф болон бусадай иимэ түсэбыень харахада, табан жэлэй туршада тус тустаа 10-12 мянган метр бүд даабариhаа үлүү ехээр нэхэгдэхэ байна. Теэд түсэбөө хододоо үлүүлжэ ябадаг зониие тоолохо гэбэлнай, үнгэрэгшэ жэлэй түсэбые 143 бүд нэхэгшэд үлүүлэн дүүргэhэн байха юм.

Энэ ехэ хүдэлмэриин түрүү зэргэдэ коммунистнууд ябана. Тэдэнэй эмхидхэхэ, ударидаха, бүтээсэ ехэтэйгээр бэелүүлхэ хэрэгүүдэйнь аша үрэ иигэжэ харагдана.

Ажалшан зоной эрилтэ хангаха эд бараа элбэгээр гаргахадаа, шанарыень эрид hайжаруулха тушаа партиин XXIV съездын Директивэнүүд дотор онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

Нарин сэмбын фабрикын хүдэлмэришэд үйлэдбэрилдэг продукциингаа шанар дээшэлүүлхээр хараална. Тиихэдээ гаргажа байгаа бүдүүдэйнгээ ассортиментые табиин процентээр шэнэлжэ, зондо hайшаагдадаг нооhон бүдүүдые элбэгээр нэхэдэг болохоор шиидэнхэй. Шэнэ янзын бүд нэхэлгэ өөрсэ технологитой байдаг hэн тулань, үйлэдбэриингөө ашаг үрэ доошолуулангүй, богонихон саг соо гаргажа hураха, шадаха хэрэгтэй болоно бшуу. Энэ харюусалгатай хэрэг коммунистнууд Г. Еременок, Е. Савельева гэгшэдтэ, мүн бусад бэрхэ бүд нэхэгшэдтэ даалгагдадаг байха юм.

Фабрикын партийна комитедэй, цехүүдэй партийна организацинуудай гол анхаралыень техническэ дэбжэлтын асуудалнууд эзэлнэ. Үйлэдбэринэ үргэлжэдэнь оньhожоруулха, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ асуудалнууд коммунистнуудай суглаанууд дээрэ хододоо хэлсэгдэнэ. Шэнэ оньhонуудай ашаглалгада үгтэлгын түсэбэй дүүргэлтэ мүн лэ коммунистнуудай нарин хинамжа доро байдаг.

Юhэдэхи табан жэлэй туршада фабрика бүтээсэ ехэтэй 100 шахуу шэнэ оньhон түхеэрэлгэнүүдые ашаглахаар түсэблэнхэй. СТБ түхэлэй бүд нэхэдэг шэнэ машина нёдондо табигдажа захалаа. Бүд нэхэлгын цех соо мүнөө 12 тиимэ станогууд хүдэлнэ. Бүри hаяын сагта тэдэнэй тоонь арбан зургаа хүрэхэ юм. Энэ жэлэй туршада бүхыдөө 25 иимэ станогууд ашаглагдадаг болохо байна. Эдэмнай бүд нэхэлгын хуушан түхэлэй машина оньhонуудта орходоо хоёр дахин бүтээсэ ехэтэй. «Душанбе» түхэлэй станогоор найман часай турша соо 18-20 метр нооhон бүд нэхэгдэдэг hаа, СТБ түхэлэй станогоор энэл саг соо 38-40 метр бүд нэхэгдэдэг байна.

Нэхэгдэжэ байгаа утаhануудай барагдахада шэнэ утаhануудые тэдэндэ залгаха гээшэ тон хүшэр, уняагайшье хүдэлмэри. Энээниие хэхын тула станог 4 часай туршада минн байха баатай болодог. Теэд энэшье хүдэлмэри ойрын сагта оньhожоруулагдахань. Утаhануудые залгадаг шэнэ оньhон абтаа. Энэ оньhоной ашаар утаhа залгалгын хүдэлмэри хоёр дахин бага саг соо хэгдэдэг болохо юм.

Эдэ шэнэлэлгэнүүд фабрикын хүдэлмэришэн, алба хаагшадай коллективэй социально-экономическа хүгжэлтын түсэб соо хараалагдаhан тула хүн бүхэнэй табан жэлэй даабари соо оролсодог. Эдэнhээ гадна урлан нарижуулагшадай, ухаалан зохёогшодой оруулха хубитань хүдэлмэришэдэй түсэбүүд соо мүн лэ хараалагдана. Жэл бүри цех бүхэндэ урлан нарижуулгын тусхай даабари үгтэнэ. Энэ шухала хэрэг цехүүдэй партийна организацинуудай саг үргэлжын анхарал доро байдаг hэн тула урагшатайгаар бэелүүлэгдэдэгынь hайшаалтай. Жэшээлэн хэлэхэдэ, бүд нэхэлгын цехэй урлан нарижуулагшад үнгэрэгшэ жэлдэ 7 мянган түхэриг алмажа шадаха 42 дурадхал нэбтэрүүлхэ зэргэтэй аад, 49 дурадхал оруулбашье, тэдэнhээ олзолхо ашаг үрэнь түсэблэгдэhэнhөө дутажа ябаба. Цехэй партийна организаци мастерай туhалагша Н. К. Ениндэ энэ дутагдал элирүүлхынь тула тусхай даабари үгөө. Удаань цехэй партийна организациин суглаан дээрэ энэ асуудал хэлсэгдэжэ, дутуу дунданууд элирүүлэгдэhэн, түсэб дүүргэхэ арга олдоhон байгаа.

Урлан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын хэрэгтэ коммунистнууд эдэбхитэйгээр хабаадажа, мүн лэ түрүү зэргэдэ ябана. Коммунистнууд Н. К. Енин, П. М. Хлестунов, В. П. Еремеев гэгшэд үнгэрэгшэ жэлэй турша соо хэдэ хэдэн дурадхалнуудые оруулжа, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ.

Экономическа ехэ үрэ дүнтэй алмалта, арьбалалта туйлахаа хэрэгтэ коммунистнуудай хододоо hанаагаа табижа байдагай ашаар, энэ предприяти табан жэлэй түрүүшын жэлдэ алмагдаhан материалаараа 17 мянган метр бүд нэхэн гаргаа. Табан жэлэй хугасаа соо фабрикын хүдэлмэришэд түсэбhөө гадуур 80 мянган метр нооhон бүд нэхэжэ, 8 миллион түхэригэй нэмэлтэ продукци үйлэдбэрилхэ социалис уялга абанхай. Тиихэдээ табан жэлэйнгээ түсэбые сэмбэ нэхэгшэд 1975 оной октябриин 18-най үдэр дүүргэхээр эрмэлзэнэ. Энээниие бэелүүлхын түлөө цехэй коммунистнууд коллективэйнгээ дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Хэн хаана материал үлүүсэ гаргашалнаб, али голодоhо гаргана гү, али эдэ бүгэдэ тэрэ сагтаа ханын hониндо тунхаглагдадаг, ушар шалтагаанинь элирүүлэгдэдэг юм. hайн хүдэлжэ, амжалта туйлагшад мүн лэ олоной магтаалда табигдана.

Коммунист бүхэн тусхай партийна даабаритай байдаг. Тиимэл хадаа партийна организаци ямаршье сагта үйлэдбэриин байдалые хододоо мэдэжэ, коллективэй урда холын хараата зорилгонуудые элирхэйлэн табижа шададаг. Хүдэлмэришэдтэеэ нягта холбоотой, тэрэнэй hанал бодол, эрмэлзэлые уридшалан таадаг тула эмхидхэхы үүргэнь дээшэлжэл байдаг ушартай.

Техническэ дэбжэлтын түлөө тэмсэхэ энэ үедэ, ороноймнай үйлэдбэриин бүхы хүсэнүүдые шууд түргэн хүгжөөхэ асари ехэ зорилгонуудай табигдаад байхада, коммунистнуудай эмхидхэхы, ударидахы үүргэнь улам дээшэлнэ. Экономическа ёhо хуулиие hайн ойлгожо, үйлэдбэридэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха гээшэ, коммунист бүхэнэй зорилго болоно.

Нарин сэмбын фабрикын коммунистнууд энээниие hайн ойлгоhой. Тэдэнэр бүхы түсэб зорилгонуудаа эрдэм наукада үндэhэлэн зохёожо, аша үрэ ехэтэй оньhонуудаар үйлэдбэреэ зэбсэгжүүлнэ, түрүү технологи нэбтэрүүлнэ.

М. БАТОИН,
Хабаровскын партийна дээдэ hургуулиин hурагша.

ПРОФОРГНУУДАЙ СЕМИНАР

Партиин районно комитет профсоюзай областной советтэй хамта аймагай профсоюзна эдэбхитэдэй аймагай семинар hаяхан үнгэргэбэ. Промышленна предприяти, эмхи зургаануудай, hургуули болон колхозуудай профсоюзай эмхинүүдэй нютагай комитедүүдэй профсоюзай райкомуудай түрүүлэгшэнэр, мүн бусад эдэбхитэд семинарта хабаадалсаа.

Аймагай промышленна предприятинуудай, колхоз болон совхозуудай, худалдаа наймаанай болон бусад эмхи зургаануудай хүдэлмэриин 1971 оной дүнгүүд ба 1972 ондо шиидхэхэ зорилгонууд тухай элидхэл аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. А. Никитин хэбэ.

hүүлээрнь профсоюзна организацинуудай ябуулдаг эмхидхэлэй-ниитын, үйлэдбэриин-ниитын хүдэлмэриин, ажал дээрэ аюулгүйе сахиха асуудалнуудаар облпрофсоведэй хүдэлмэрилэгшэд Р. Я. Деренченко, А. Д. Карпеев гэгшэд семинарта хабаадагшадта дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ.

Депутадай үдэр

КПСС-эй райком ба аймгүйсэдком «Депутадай үдэр» түрүүшынхеэ үнгэргэбэ. Энэ үдэртэ хабаадалсахаяа аймагай Соведэй депутадууд бултадаа уригдаhан байна.

«Соведэй депутат — арадта алба хэгшэ» гэhэн элидхэл аймсоведэй гүйсэдкомой секретарь С. Б. Тулесонов уншаба. Удаань аймагай Соведэй депута[...] Григорьев — сос[л]ой та[...] дэлмэрилэгшэ, Д. В. Б[...] — Шара-Голой сельсо[...] рүүлэгшэ, И. А. Полы[...] ря» колхозой партийна [...] циин секретарь болон бу[...] тадай уялгые яажа дүү[...] хайдаа хөөрэжэ үгэбэ.

hүүлээрнь депутадуу[...] трикотажна фабрикада [...] ошожо, үйлэдбэритэйнь [...] ба.

Г. ЦЫБ[...]
Хяагтын аймаг.

Галина Ивановна Оноприенко Улаан-Үдын трикотажна фабрикада 12 жэл соо хүдэлнэ. Энэ хугасаа соо тэрэ үдэр бүриингөө даабариие 100—130 процент дүүргэжэ ажалладаг. hайнаар ажаллахынгаа хажуугаар коммунис ажалай ударник Галина Оноприенко технологическа институдта үдэшэндөө hуралсадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Галина Ивановна Оноприенко.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ХЭШЭЭЛНҮҮДЭЙ АШАГ[...] БАЙХЫН ТУЛА

Үнгэрэгшэ жэлэй сентябриин 15-да рабочкомой зүблөөн үнгэрөө hэн. Эндэ малшадай hуралсал тухай хөөрэлдөөн гараа. Мал ажалда хүдэлhэн хүн ветеринарна ба зоотехническэ эрдэмтэй танил байхаhаа гадна, мүн экономическа эрдэм шудалха ёhотой. Хилын саана ба манай орон дотор боложо байhан hонинууд малшадые hонирхуулна.

Эдэ бүгэдые хараадаа абажа, совхозой хоёрдохи ба гурбадахи отделенинүүдэй hаалиин фермэнүүдэй коллективүүдтэ коммунис ажалай hургуули эмхидхэхэ тухай шиидхэбэри абтаhан байна. Ахамад мэргэжэлтэд ба хүтэлбэрилэгшэд пропагандистнараар баталагдаа.

Мүнөө эдэ hургуулинууд хүдэлнэ. Гол шухала үйлэдбэриин экономикын темэдэ зорюулhан 4 хэшээл главна экономист В. Л. Ситников үнгэргөө. Совхозой директор Г. Н. Бородин наймадахи табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэлтын дүнгүүд ба юhэдэхи табан жэлэй гол зорилгонууд тухай хөөрэжэ үгөө.

Гурбадахи отделениин зоотехник коммунист ажалай hургуулиин хүтэлбэрилэгшэ Р. Г. Галсанов үнеэдэй ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ арга замууд гэhэн темээр хэшээлээ үнгэргөө. Хэшээлдээ бэлдэhэн материалаа пропагандистын хэлэжэ үгэхэдэнь, хүнүүд тон анхаралтайгаар хандадаг байха. hаалишад, малшад, тугалшад лекци шагнанад. Зариманиинь дунда, нүгөөдүүлынь найман жэлэй, бэшэниинь эхин hургуулитай ха юм. Иим[...] бултанайнь ойлгохо[...] тодоор хөөрэхэ хэрэг[...]

Ехэнхи темэнүүдые [...] ажабайдалтай, поли[...] далнуудтай холбохо [...] жэ бодото байдал ха[...] хозой парткомой сек[...] Шангиновай үнгэргэ[...] hонирхолтой байдаг. Н[...] вае «Даугава» түх[...] пасной частьнууд [...] гү гэhэн асуудал [...] Гурбадахи ферм[...] энээн тушаа мүн л[...]

Энэ hонюушар[...] бэшэ. Үндэр бүтээс[...] продукци үйлэдбэри[...] хын тула, ажалаа б[...] эмхидхэхэ, түхеэрэлг[...] хүдэлгэхэ шухала гэ[...] ойлгоно.

Гэбэшье эдэ ту[...] болон механизмууд h[...] рэмөөр хододоо хүд[...] хайта материалнуудые [...] абажа, тэрээнhээ hүн[...] бэрлэдэг таглаануудые [...] болодог. Үгышье [...] баримта харуулаа. [...] үнеэдые мяханай бол[...] догшье ушар гараа. [...] үнеэдэй hаам доошол[...] рилгын бүхы түсэб [...] гүй. Тэрэншье, энэ[...] хүдэлмэрилэгшэдэй h[...] лые зобооно бшуу.

Эдэ бүгэдэ асууда[...] гэгдэдэг хэшээлнүү[...] дорхойгоор хэлсэгдэд[...]

Д. ЦЫ[...]
Анаагай [...]
рабочкомой түрү[...]

ТҮЛ АБАЛГЫЕ ШАЛГАНАБ[...]

ДУТАГДААЛ ҮШӨӨЛ ОЛО[...]

Мухар-Шэбэрэй аймаг хонин ажал хүгжөөхэ таатай зохид эрхэ байдалтай. Нэлэнгы уужам Түгнын талада хэдэн зуу мянган хонин мал бэлшээн таргалуулха аргатай.

Аймагай ажахынуудта шэнэ түл абалгын халуун хаhа февралиин тэнгhээ захалхань. Мүнөө жэлдэ аймаг дотор нёдондонойхидо орходоо 13700-гаад түл олоор абтаха гэхэ гү, али 100-hаа 85 хурьган түлжүүлэгдэхээр хараалагданхай. Абаhан уялгаяа бэелүүлхэ арга боломжо аймаг дотор дүүрэн бии. Юуб гэхэдэ, хүсэд үбhэ тэжээл болон ороохо таряан ажахы бүхэндэ бии. Эхэ хонидой шадал тамир hайн, үрэжүүлгэ зоотехническэ заабариин ёhоор хэгдэнхэй, ахалагша хонишодой харюусалга нилээд дээшэлүүлэгдээ, олохон коммунистнар, комсомолшууд энэ hалбарида хүдэлхөөр эльгээгдээ. Богонёор хэлэхэдэ, хонин ажал хүгжөөхэ бүхы арга нүхэсэл байгуулагданхай.

Манай бригадын hаяхан аймагай хэдэн ажахынуудаар ябажа, шэнэ түл абалгада бэлэдхэл хэр ябуулагдажа байнаб гэжэ шалгахадань, олонхи хонишод харюусалгатай ажалдаа яhала hайнаар бэлдэhэн гэжэ элирүүлэгдэбэ. Тусхайлбал, Б-Д. Цыбикжапов, И. Л. Молчанов (Суулгын совхоз), Д. С. Батуев («Эрдэм» совхоз), Б. Манибадаров («Знамя Ленина» колхоз), Д-Ц. Гомбожапов («Одон» совхоз), гурбан жэл удаагаар аймагай чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн М. П. Иванов («Родина» колхоз) болон бусадай хүтэлбэрилдэг бригадануудта бүхы юумэн хуу бэлэн болонхой, шэнэ түл абалгаяа эхилхээр зэhэнхэй байба.

Гэхэ зуура түл абалгада бэлэдхэл хаа хаанагүй hайнаар ябажа байна гэжэ хэлэхын аргагүй. Жэшээнь, «Одон» совхозой шэнэhэтын отделениин Владимир Цырендоржиевай отарада горитой дутагдал элирүүлэгдэбэ. Байрань хүсэд дулаалагдаагүй. Дал соонь шэбхын (аммиагай) үнэр үлүүсэ ехэ. Нарай хурьгад иимэ үнэртэй байрада байхадаа халтад гэбэл үбдөөд, гарзалдаг шуу. Нёдондо энэ отарынхид эндэ шэнэ түл түрэсээ абаhан юм. Тиихэдэ баhал шэбхын иимэ үнэртэй байhанhаа уламжалан, олохон хурьгадаа гарзалуулаа hэн гээд бидэнтэй ябаhан аймагууд хоорондын гүрэнэй племстанциин директор Е. Ф. Мильгунов hануулба. Бригадынхид үнгэрэгшэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриhөө 47 хурьга түлжүүлhэн юм. Теэд байрань нөөхил зандаа, шэнээр hэльбэн заhабарилагдаагүй, шэбхэдээ даруулшаhан. Сэбэр агаар оруулжа байха хоолойнь тон багахан. Ядахын сагта тэрэниинь ехэ болгохо байгаа. Далайнь орой хабтагайгаар хэгдэhэн,умхиршоо. Дээрэнь гаража хушахын аргагүй, сүмэржэ унашахоор. Хонидтонь нарhанай шэлбүүhэн, минеральна тэжээл үгтэнэгүй. Намар хада 3 центнер дабhа асарhаниинь тэрэмнай үни хада дууhашоо, бэшэ асарнагүй гээд хонишод гомдоно. Совхозойнь амбаарта малда эдюулхэ дабhан дууhашанхай. Олохон отаранuудта хүдаг малтагдаагүй. Тиимэhээ автомашинаар Хүсөөтэ тосхонhоо уhа зөөнэ. Нарай хурьгадта уhан дулаасуулагдаха, харин эхэ хонидто үгы юм ха.

«Эрдэм» совхозой хоёрдохи отделениин ахалагша хонишон Г. И. Муратовай отара отделениингээ түб буусада байрланхай. Түрүүшынхеэ хурьгалха 557 хонидые хоёр хүн харууhална. Хонидойнь шадал тамир ахирхан. Байра байдалынь түл абахаhаа байтагай үбэлжэлгэдөө хүсэд бэлдэгдээгүй гэхээр. Хурьгадаа абаха дал соонь адагынь 20 градус хүйтэн болохо ха. Хана, үhээнь сэнтэшэнхэй. Хаалта, хаамжануудынь дутуу. Хананъ дулаалагдаагүй эндэ тэндэ хурганай багтахаар забhар. Үүдэнүүдыншье заhагдаагүй. Манай ябахада отарада нэгэшье хүн байгаагүй. Бии байгаа үбhэн, зэленко соонь хэдэн арбаад хонин, таба зургаан хашарагууд дуран соогоо умбажа, гэшхэжэ байба. hолоомолинь хорёологдоогүй. Дал соонь hая гараhан долоон хурьгад шэшэрэлдэн байба. Нарай малда татагдаагүй обёос үгэхэдэ, хото гүзээнэй үбшэн болодог шуу. Ажахын мэргэжэлтэд энээниие мэдэхэгүй гэжэ хэлэхын аргагүй. Ахалагша хонишон Муратовтай гэртэнь ошожо хөөрэлдэхэдэмнай, Марков бидэ хоёр юумынгээ урда орожо ядалдашоод байнабди. Совхозоймнай хонишодой суглаан болоhоор хорёод хоножо байна. Туhаламжа үзүүлхэ, хурьгашадые, барилгын материал үгэхэбди гэжэ найдуулаа hэн. Теэд мүнөө болотор ямаршье туhаламжа үзүүлэгдээдүй, хурьгашадшье ерээдүй. «Бурводстройн» хүдэлмэрилэгшэд шефтээ абанхай гэжэ дуулгаа hэн. Тэдэнэр мүнөөшье болотор эндэ ерээгүй. Хони, хурьгадаа хүйтэн уhаар уhалнабди. Дулаасуулха гэхэдээ боошхо үгы гээд ахалагша хонишон гомдоно.

«Забайкалец» совхозой гурбан отаранuудаар ябахадамнай, хонишод социалис уялга абаагүй, хэнтэй мүрысэдэгөө мэдэхэгүй байба. Отара бүхэндэ хурьгад абтажа эхилэнхэй. Ахалагша хонишон В. Н. Калашниковай отара «Гурбан модото» гэжэ газарта байрланхай. 667 хонидые гурбан хүн харууhална. Бригадынхид январиин гурбанhаа шэнэ түл абажа эхилэнхэй. Манай ябахада 150 хурьган абтаад байба. Дал хорёонуудынь яhала заhагдаhаншье hаа, хурьгадай байра соо нойтон. Сэбэр агаар оруулдаг хоолойнь доро хүнэй ябахын аргагүй, уhан сэлхыжэ тогтошонхой. Ханануудынь сэнтэшэнхэй. Иимэ байдалда нарай хурьгад байлгагдана, гарзалhаншье ушар бии. Ябаhан лэ отаранuудтамнай эхэ хонид гарзалhан байна. Жэлэй эхинhээ хойшо ажахыда 20 гаран эхэ хонид гарзалаа. Энээн тушаа бидэнтэй ябалсаhан зоотехник П. П. Антонов: «Хадал[...] бэлшэhэнhээ боложо, хо[...] линь уруугаа унажа [...] гээд харюусаба. Үнэн[...] ямаршье үндэhэ барим[...] таг гээд үйлэдбэриин уш[...] зооветеринарна мэргэжэ[...] барилна. Үнэндөө ажах[...] отаранuудта хүрэхэдэм[...] нид бэлшээгдэдэггүй б[...] на эндэхи хонишодто т[...] үбhэн үгтэнхэй. Иимэ х[...] hэ эдихэдээ хониднай х[...] жа захалаа гээд хониш[...] нэ. Бригаданууд хүс[...] кадрнуудаар хангагдаа[...] хурьгашад дуталдана. [...] хурьган бүхэндэ үдэрэй [...] обёос татагдангүйгөөр [...] рай малда монсогор о[...] болохогүй гэжэ жэл бүр[...] тэ хэлэдэгбди,— гээд А[...] нюусаба. Шаралдайнхи[...] гаар хонидоо эдеэлүүл[...] техническэ заабари са[...] жэ хэлэлтэй. Үнгэрэг[...] 2339 толгой хони, хурь[...] хохидолдо оруулhани[...] шалтагтай бэшэ аа гү? [...] дэ шаралдайнхид 100 [...] hоо 90 хурьга абаха гэ[...] бүхыдөө 9810 хурьга т[...] зоригжонхой.

Ябаhан лэ газарта[...] харуулан ойлгуулха, [...] ческэ хүдэлмэриин х[...] гөөр ябуулагдадаг [...] элирбэ. Нэгэшье бригад[...] тор, политинформатор [...] Автолавканууд тон [...] ерээ болоходоо хониш[...] тэй дулаан бээлэй, ма[...] тэй эд бараа асардаг[...]

Е. МИЛЬ[...]
аймагууд х[...]
Гүрэнэй пле[...]

В. ШИРДА[...]
аймагай «Леви[...]
газетын хүдө[...]
таhагые[...]

Б. ЖАМ[...]
ма[...]

Коммунис ажалай ударник Павел Поликарпович Калаш барилгын 1-дэхи управлениин хүдэлмэришэдэй дунда эгээл бэрхэ нарин дархашуулай нэгэн гэжэ суурханхай. Тэрэ мүнөө городой 18-дахи кварталдахи хүүгэдэй ясли-саадай барилгада хүдэлжэ байна. Халаан бүриингөө даабариие 100—120 процент дүүргэдэг. Табан жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэл хахад соо дүүргэхээр харааланхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. П. Калаш.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

Хүдөөhөө ерэhэн бэшэг

МОРИД ҮГЫ— МУХАРДАН- ХАЙБДИ

Мүнөө хаа хаанагүй — промышленностьдашье, хүдөө ажахыдашье гараар хэгдэдэг ажал оньhо техникын, мотоорой хүсөөр бүтэнэ. Тингэбэшье хүдөө нютагуудта хамаг хүдэлмэреэ машина, техникын хүсөөр хэжэ байхамнай гэхын аргагүй. Илангаяа мал ажал дээрэ мори тэргээр ажалаа хэлсэжэ байха хэрэгтэй болодог.

Тингэхэ гэхэдэшни колхоздо нэгэ гэбэл морин байгаа hаа, тэргэнь үгы байха, үгышье hаа, зэмсэг тоногhоо эхилээд таха хүрэтэрөө олдожо үгэхэгүй. Мори унаа юундэ хүртэнэгүйб гэхэдэ, машина, трактораараа ажалаа хэхэбди гэжэ найдаад, залуу моридые hурганагүйбди. Манай колхоздо тэргэ хэгдэхэеэ болиhоор арбаад жэл болоо. Заводто хэгдэhэн тэргэнүүдые магазинда асархыень хүлеэнэбди. Ядахын сагта дугаар олдохоёо болёо. Мүн манай магазинуудта тахануудай ерэхэнь тон хомор. Хаа-яа асаргдаhан томо тахануудые абаад, заатагүй кузницада ахюулха, бага болгохо хэрэгтэй болодог. Манай колхоздо кузницамнай хүдэлдэггүй, түмэршэ дарханай тушаал үгы болгогдошоhон байха юм. «Хахадаа» хармаангалаад 10 гаран километр холо байдаг ород дэрээвэндэ ошохо баатай болохош. Нэгэ ябадалаараашье хэрэгээ бүтээхэгүйш даа. Нэгэн гэбэл, тэндэхи дархан иишэ тиишэ ябашаhан, үгы байха, али сүлөө тухагүй үедэнь дайралдашахаш. Үгышье hаа, маанар шэнги тулиhан ондоо малшан үрдижэ тахаяа заhуулаад, дарханайнгаа «зоригые бадаруулжархиhан» байха. Хэды дахин харгылжал морёо тахалбал тахалхаш. Малшадта тингэжэ ябажа байха сүлөө тухамнайшье байдаггүй, альган туруутай морёороо ондолин дээрэ елүүрдүүhээр үбэлжэжэ, зундаа уладашаhан морёороо хартын заха, зүргэ ногоо бэдэрэн галгюулхаш. Тингэхэдээ зайдаршье ябахадаа торохогүйш: манай эндэхи магазинуудта эмээл ерэхэнь тон хомор. Ерэхэдэнь, хүдөө холуур байhан малшадта хүртэдэггүй. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, мори унаха , гээшэ түбэгтэй хэрэг болонхой.

Манай ажахыда мори унаа, тэрэнэй тэргэ тоног арайл саhаа урид тоогдохоёо болёо гээшэ ха. Нютагта мори унаагүйгөөр мал хараха аргагүй. «Тэгшэ тала газарта машина, мотоциклаараа хонидоо бусаажа байдаг юм» гэлсэдэг. Манда тиимэ арга байхагүй. Харин жалга, хүдөө гол, горхонуудай нуга тохойнуудаар, колхозой түбhөө 10-20 километрэй газарта байдаг отара, гүүртэнүүдэй малшад мори унаагүй, тэргэ тоноггүй байха аргагүй.

Суглаа, зүблөөнүүд дээрэшье, колхозойнгоо хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзахадашье энээн тухай хэлэхэдээ: «Үгы юумые хаанаhаа абахамнайб», «өөhэдөө ологты» гэхэ мэтээр харюусадаг.

Бодожо үзэхэдэ, барагтайл юумэнэй түлөө мухардана гээшэ хабди. Тэрэ, шарга дугааг гэхэ мэтые өөhэдтөө хэбэл hайн ха hэн. Захааминай лесхоз иимэрхүү юумэнүүдые дархалха цехтэй болобо гэжэ урзанданай дуулдаад, бүтээhэн юумэнь харагдаагүй. Мүн эмээл, хазаар, таха, тахын хадааhа гэхэ мэтэнүүдые хэрэгтэй соонь захижа асаруулхада болохо байгаа ёhотой.

Ажахыда түмэршэ дархан байха зэргэтэй гэжэ hанагдахаар. Иимэ хүн байгаа hаа, хэхэ хүдэлмэришье байха, ажахы ашатай, зондошье, малша[...] нэртэ туhатай байха hэн.

Нютагайнгаа эрхэ байда[...] ралсажа, жэжэ божо [...] лонгүй. Малшад бидэн[...] шухала, яршаг болоhон эн[...] далые дээдын зургаану[...] жа, зүбшэжэ үзөөд, бүтэ[...] хо тээшэнь шиидхээ hаа[...] бэлэй. Иимэ түлөөр бай[...] сашье манай колхоздо б[...] магай бэшэшье ажахыну[...] хёолдоно.

Д. БАДМА[...]
Захааминай а[...]
«Красный Ок[...]
колхозой ах[...]
хони[...]

97-дохи стрелково дивизиин сэрэгшэдэй дунда эгээл түрүүлэн Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн суута баатар Никифор Самсонович Афанасьев Хориин аймагай Тэгдэ тосхондо ажаһуудаг. Олон жэлдэ Хүрбын совхоздо үхэр ... ябаһанаа, пенсидэ гара... Тиибэшье гэртээ миин һуужа ...гүй, мүнөө Дэдэ ... да хурьга абалсажа байна.

Нүхэр Афанасьевай фро... дээрэ баатарлигаар тэмсэһэн дайшалхы хэрэг тухай 97-дохи (удаань 83-дахи) гвардейскэ стрелково дивизиин «Эхэ оронойнгоо жол жаргалай түлөө» газетын редактор ябаһан Л. Карташевай зураглаһан материалыень ...өө хуряамжалан толилнобди.

БАЙГАЛ НЮТАГАЙ МЭРГЭН БУУДАГША

...МАРШЬЕ дивизиин дайшалхы түүхэтэйнь сэхэ холбоотой ...тагүй бии байдаг. Эгээл тии... манай 97-дохи стрелково ...дэ 1942 ондо Буряадһаа ... улаан армеец Никифор ...асьев байһан юм. Тиихэдэ ма... дивизи мүнөөнэй Калужска ...иин Жиздра гэжэ уһанай ... зубшан шанга тулалдаа байгаа. Нүгөө эрьедэ немецкэ ...н бүлэгэй ябаган сэрэгэй ди... ...һал вэһэшэнхэй.

...этэ ахалагша командирнуу... ...блеөнэй болоходо, тиихэдэ ... армиие командалагша яба... генерал Рокоссовский эрид ... эдэбхитэйгээр дайлалдаха ..., манай газар дайдые эзэ... байһан дайсанда ямаршье ...мар зала үзүүлхэгүй ёһотой ...жэ заабарилаа һэн.

...изиин командираар томилог... полковник Я. С. Воробьев снайпернуудые һургаха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа эхилхэдэ тэрээндэ эхи табилсаха эдэбхитэд олон байдаг. Тэрэл үедэ улаан армеец Афанасьевай нэрэ суурхаа һэн.

136-дахи полкын нэгэ батальондо ябахадаа комиссар Изосимовтой снайпернууд тухай хөөрэлдэбэб. Взвод бүхэндэ шахуу нэгэ-хоёр мэргэн буудагшад бии болонхой гэжэ хэлэхэ зуураа, хэнэй хэды дайсадые усадхаһан тушаа хэһэн тэмдэглэлээ намда харуулба. Тэрээн соонь «16.6. Сэрэгшэ Афанасьев 1 фашистые үгы хэбэ» гэжэ бэшээтэй байһыень уншабаб.

— Энэ ехэ һонин хүн. Наһатайшье болоһон, 4 үхибүүтэй. Батальоной повар һэн. Снайпернууд тухай хөөрэлдөөнэй болоходо, тэрэ командиртаа сэхэ ерэжэ: «сүлөөтэй сагай гарахада намайе немецүүдые буудахыемни эльгээгыт!» гэбэ. «Поваргүй байжа болохогүй ха юм. Яаба гээшэбши. Винтовко гээшэшни шанага бэшэл. Дайсаниие унагааха гэжэ шагааһаар байтаршни, тэрэш өөрыешни бурханай орондо ябуулжархиха» — гэжэ ротын командир Гвоздев хэлэһэн байна.

— Афанасьев ехэ дураа гутаа. «нүхэр лейтенант, би поварой оройбшотой түрэһэн хүн бэшэлби. Наһатай хүн гэжэ намайе энэ албанда табяа юм. Битнай наһаараа ангуушан хүмби. Нэгэ шабаар хэрмэнэй нюдэ тудагша һэм. Немецтэй туршахал байхаб. Хэмнай хэнһээ мэргэн байгша aaб!» гэжэ хэлэһэн юм — гэжэ тэрэ комиссар намдаа хөөрөө бэлэй.

Взводой командирай заабари доро Афанасьев буудаха мэргэжэлдэ һуража эхилээ. Тиигэн, хаа яа буудалдаанай газарта ошодог болобо. Тиигэһээр байтараа «поварһоомни болюулагты. Стрелково взводто ябуулагты. Яһала гэмгүй буудадаг болооб. Тэндэхи командиршье намайе магтана» гэжэ байгаад лэ хандадаг болоо һэн хаш.

— Хайшан гэхэбши. Хүн гэдэргээ тыл уруу ошохом гэнэ бэшэ ха юм. Тэрэнэй хүсэл дүүргэхэл бологдоо. Энэ харагты, гурбан дайсадые хөроогоод байна. Энээниинь сэрэгшэдшье командиршье хаража байгаа,— гэжэ Изосимов хөөрөө һэн.

Уданшьегүй, час болоод байхада би Афанасьевтай ушараа һэм. Хараха янзада, юрэдөө үлүү юумэниинь үгы, гонзогоршог нюуртай, зөөлэн, налагай зантай хүн байшоо. Түрэл Буряад орон тухайгаа, гэр бүлэ, үхибүүд тухайгаа ехэл энэрхыгээр хөөрэхэ юм. Нимэ тэнюун, номгон янзын хүн гэһэйшни ами наһаяа хайрлангүй, ямар олон аюулта ушарнуудай урдань угтажа байһые мэдэжэ байгаад, повараһоо болёод, снайпер болоһониинь харагдаа. Энэ зүрхэтэйл хүн байна гэжэ дары ойлгоо бэлэйб.

— Булта нүхэдэйнгөө дайлалдажа байхадань би эндэ каша шанажа һуухаб. Повар баһал сэрэгшэ гэлсэгшэ. Тиимэл юм бэзэ. Поваргүйгөөр, кухнигүйгөөр дайн сэрэг болożо шадахагүй. Би энэл гараараа дайсадые бахалуурдажа алаха хүсэлни зүгөөргүй хүрэнэ,— гэжэ ажалша хүдэр гарнуудаа намда харуулаа һэн...

Тэрэл хөөрэлдөөнэй удаа 1942 оной июнин 25-да снайпернуудай зэргэдэ ниитээрээ жагсахые соединениин сэрэгшэдтэ хандаһан тэрэнэй бэшэг дивизиин газетэдэ толилогдоо һэн. Энээнһээл эхи абажа, дивизи доторнай мэргэн буудагшадай зэргэдэ жагсалгын, хархис булимтарагшадые үзэн ядалгын хүдэлөөн үргэнөөр бадаран дэлгэрээ бэлэй.

Повар ябаһан хүн оролдолгын хүсөөр, шанга һуралсалай ашаар, хорото дайсадтай ами наһаяа хайрлангүй тэмсэлгын үедэ өөрынгөө мэргэжэлые улам нарижуулаа.

Снайпер Афанасьевай «агнуу ридаа» бэлдэхыень, нууга соогоо ошожо һуухыень яһала адаглаһан, хараһан хүнби. Үлүү ехээр тэбдэхэ, яарахагүй угаа болгоомжотойгоор, дээдэ шатын зэргэтэй мэргэжэлтэ хүн шэнгеэр «ажалдаа» бэлдэхэ. Шэлэжэ олоһон газартаа хоёр, гурбан нууга бэлдэдэг һэн. Тэрэ бүхэнһөө 2—3 дахин буудаха. Тиигэжэ дайсанай буугайнгаа хараада тэрэниие абаха арга олгодоггүй бэлэй.

Нэгэтэ Афанасьев винтовкынгоо дурамаар дайсанай снайперые барижа, дары буудажархиба. Харин тудабагүй. Тиихэлээрнь дайсанай мэргэн буудагша тэрэнэй һууһан газар тухайлаадхиба. Уданшьегүй буудалдаан болошобо. Тиигээд манай буудагша тэрэниие мэхэлхэ гэжэ шэбшээдхибэ. Дайсанай һомоной толгой дээгүүрээ һингэнээд үнгэрһэхэдэ харюу үгэбэгүй. Абяа анирүй, шалатараа хараад лэ һууна. Саадахинь одоол һалгаба хаб гэжэ ойлгоходоо, ноёндоо дуулгаха хүсэлэнтэй байгаа гү, бишыха тохоног дээрээ үндын хүдэлхэтэйнь дары Афанасьев тэрэнээ саб гэмхэнээр анюулжархиһан юм.

Сентябриин 5-да дивизиин снайпернуудай слет болоһон юм. Мэргэн буудагшадай хүдэлөө үүсхэһэн Афанасьев, Везбердев, Дроздов, Передерниин гэгшэдэй һурагшадтаяа болон дайшалхы бусад нүхэдтэеэ суг Брыньскэ ой соо абхуулһан фото-зурагыень би мүнөөшье хадагалжа ябадагби. Тэрэ үедэ снайпер Никифор Афанасьев дайсанай 86 мэргэн буудагшадые хүлһөөнь буулгаһан ябаа...

Сентябриин һүүл багаар дивизиин снайпернуудай үшөө нэгэ слет зарлагдаһан юм. Тэрэ слет дээрэ Никифор Самсонович снайпер бүхэн хэдэн мэргэн буудагшадые һургаха ёһотой гэһэн үүсхэлтэйгээр үгэ хэлээ һэн. Өөрөө энэ талаар жэшээ харуулжа, хоёр-гурбан солдадые шефтээ абажа, өөрынгөө мэргэжэлдэ тон ханалгатайгаар һургаһан бэлэй. Тэрэнэй һурагшад Дроздов, Везбердев һүүлэй һүүлдэ снайпернуудай командын инструкторнууд болоһон, орденоор шагнагдаһан жэшээтэй...

Жэлэй эсэс багаар манай соединени зуугаад снайпертай болоод байгаа. Тэдэнэй мэргэн буугай һомонһоо хэдэн мянган фашист булимтарагшад үхэлөө олоһон бэлэй.

— Мүнөө эдэ золигууд хүл дээрээ бодоод ябахаяа айдаг болонхой. Мүлхиһэһөө бэшые мэдэхээ болёо,— гэжэ тиихэдэ Афанасьевай хэлэһые мартадаггүйб.

1942 оной октябриин нэгэндэ Никифор Самсоновичой үгы хэһэн фашис сэрэгшэдэй тоогой зуу хүрэхэдэнь Баруун фронтые командалагша тэрэниие Улаан Тугай орденоор шагнаха тухай захиралта соносхоһон байна.

Дайн сэрэгэй жэлнүүдэй үедэ гараһан дивизионно газетынгээ номернуудые мүнөө иран харахадамни, 46 номер дээрэнь Афанасьев тухай бэшэһэн, үгышье һаа өөрөө бэшэһэн байдаг. Армиин «Боевая тревога», фронтын «Красноармейская правда» газетэнүүд Афанасьевай дайшалхы габьяа, баатаршалга тухай нэгэтэ бэшэ хөөрэһэн юм.

Удаань энэ мэргэн буудагшын суу бүхы орон дотор сууряатаһан, 1942 оной ноябриин 12-то Советскэ информбюро ингэжэ мэдээсээ һэн: **«Н-скэ соединениин снайпернууд һарын туршада 1947 немецүүдые үгы хээ. Снайпер нүхэр Дроздов 155, снайпер нүхэр Афанасьев 119, снайпер Везбердев 106 гитлеровецүүдые хүлһөөнь буулгаа».**

Декабриин һүүл тээ энэ дивизидэ Монголой Арадай Республикын маршал Чойбалсан ерэһэн юм. Энэл үедэ снайпернуудай хүдэлөөндэ эхи табигшадай нэгэн болохо Афанасьевта Улаан Тугай орден барюулагдаа бэлэй.

1943 оной февралиин 22-ой, Улаан Армиин тогтоһон һайндэрэй урдахануур дивизимнай Жиздренскэ шэглэл дээрэ дайсанай бэхилэлгэ сүмэ сохижо, добтолгодо ороо һэн. Добтолгын үедэ снайпернуудай тактика хубилгаха баатай болоо. Тиихэдэ снайпернууд хоёр хоёроороо ябажа, дайсанай офицернүүдые, харуулшадые, пулеметно болон минометно расчедуудые усадхадаг байгаа. Зарим үедэ дайсадтай нюур нюураараа ушаржа, гарай хүсөөр тулалдаха сагшье ушардаг бэлэй.

Энэ тэмсэлэй үедэ Афанасьев 176 немец булимтарагшадые усадхаһан, гадна кинжалаар хадхажа, хүрзөөрөө сохижо долоон дайсадые үгы хэһэн юм. Үшөө тиихэдэ зургаан булимтарагшадые барижа, плендэ абаа.

Никифор Самсонович энэ добтолгодо удаан дайлалдажа шадаагүй. Нэгэ ехэ тулалдаанда тэрэ хүндөөр шархаташаһан юм.

Эгээл һүүлдэ би Афанасьевтай Москвагай нэгэ госпитальдо уулзаа һэм. Палата соогуураа дамжан ябадаг болоһон байгаа. Хоюулан нилээд хөөрэлдөөбди. Тиихэдэ блокнот соогоо бэшэһэн тэмдэглэлнүүдни мүнөөшье бии.

Тиихэдэ 6632 номертой снайперска винтовкыень бэрхэ сэрэгшэдэ дамжуулан үгэхыемни тэрэ гуйһан бэлэй. Госпиталиинь адрес иимэ һэн: Москва, 47, в-ч № 11, палата 11.

Шархатаһанайнгаа һүүлээр Афанасьев өөрынгөө дивизидэ бусаагүй. Аргалуулжа бараг болоһонойнгоо удаа Байгалай үмэнэһөө татагдаһан залуу сэрэгшэдые мэргэн буудалгын эрдэмдэ һургажа ороһон.

Бидэ 1944 оной июлиин 4-нэй үдэрэй «Известия» газетын хуудаһан дээрэ ахалагша сержант Н. С. Афанасьевта Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоһон тухай мэдээсэл уншаа һэмди.

Түрэл дивизиһээ Афанасьевай хэдэн мянган километртэ холо байгаашье һаань, бидэ саг үргэлжэ холбоотой байгаабди. Манай газетэдэ тэрэнэй эльгээһэн бэшэгүүд толилогдодог һэн. Тэрэнэй зүбшэл, захил, дүлэтэ халуун үгэнүүд хадаа эрэлхэг баатар, шадамар бэрхэ сэрэгшэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэмнай ехэ туһа хүргэдэг, жэшээ болоһо үгэдэг һэн.

Дивизиин бүридэлэй хубилһанһаа хойшо бэшэг абалсалга таһаршоо һэн.

Л. КАРТАШЕВ,
97-дохи (83-дахи) гвардейскэ стрелково дивизиин «За счастье Родины» газетын редактор байһан.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. С. Афанасьев (хоёрдохи рядта баруун гарһаа хоёрдохи, гартаа снайперска винтовкоёо баринхай) дивизиингээ снайпернуудай дунда. 1942 оной сентябрь һарада Смоленскэ областиин (мүнөө Калужска) Брынь гэжэ һуурин шадарай ой соо буулгагдаһан фото.

БУРЯАД ХЭЛЭНЭЙ БАЯЛИГ ТУХАЙ

Аливаа хэлэнэй баялиг тухай ...хэдэ, нэн түрүүн тэрэнэй ...варна бүридэл гэхэ гү, али үгэ... ...нь тоо хараада абтадаг. «Англи-ород хэлэнэй словариин» (М. 1968) хабтаһан дээрэ «70000 ...ба үгүүлэл» гэһэн тэмдэглэл .... Тэрэ словарь соо «морин» ...ан үгэһөө бии болоһон 30 үгэ, ...варна статья үгтэнхэй. Бүхэли ...нүүд, хоёр хубиһаа сугтаа ..., али амяараа бэшэгдэдэг үгэ...д, үгүүлэлнүүд.

...5000-аад үгэтэй «Буряад-монгол-ород хэлэнэй словарь» до... «морин», мүн тэрээнһээ ун...һатай үгэнүүдые тайлбарилһан ...13 словарна статья үгтэһэн бай...на.

...Юрэдөө, словарьнуудай хэм...жээр хараада абабал, англи буряад хоёр хэлэнэй баялиг адлир... ...гээшэ ха.

К. К. Юдахинай зохёоһон «Киргиз-ород словарь» (Ленинскэ ...анда хүртэһэн) Москвада 1965 ...до хэблэгдээ. Тэрэ словарь ...000 үгэтэй. Иимэрхүү дун... ...р хэмжээнэй словарьнуудые ...уулан жэшээд үзэхэдэ, буряад ...эн дэлхэйн баян хэлэнүүдһээ ...өөрэшье дутуугүй. Зүгөөр ...англи хэлээр Вэбстэрэй зохёоһон ...варьтай, арбан долоон ботиһоо ...рдэдэг ород хэлэнэй словарь... ...сасуулмаар юумэн буряад хэ...ндэ даб дээрэ үгы гээшэ ааб ....

...Дээрэ дурсагдаһан жэшээ дотор үгэнүүд тоогойнгоо талаар юундэ илгаатай байнаб гэбэл, үгын, тэрэнэй лексиграфическа түхэлэй «хилые» тэдэ словарьнууд соо ондо ондоогоор тайлбарилһан байна бшуу. «Англи-ород хэлэнэй словарь» соо **мори үсхэбэрилгын, мориной нюрган, мори унаха, моритой хүн, мори урилдаан, мориной хүсэн, морин тээрмэ, мориной үһэн** гэхэ мэтын үгэнүүд бэеэ дааһан гэжэ тоологдоод ами амидаа үгтэһэн. Харин «Буряад-ород словарь» соо тэдэ үгэнүүд «морин» гэһэн үгэ доро үгтэһэн байна.

Буряад хэлэнэй гэдэргэ словарьта гэхэ гү, али инверсионно толидо 40000 үгэ багтан ороно (энэ словарь үшөө хэблэгдээдүй). Энэмнай М. Л. Алинай гэгшын зохёоһон итальян хэлэнэй словарьтай адли... Тиихэдээ буряад хэлэн Петраркиин ба Бокаччиогой хэлэнһээ үгытэй бэшэ гэхэдэ болохол!.. Иимэ хэлээр омогорхомоор гээшэл!

Буряад хэлэнэй ехээр шэнжэлэгдээгүй байһан ушар, түрэлхи хэлэнэйнгээ зарим үгэнүүдһээ арсадаг ябадалһаа (пуризм) үндэһэтэй теоретическэ тодорхойлгонууд буряад хэлэн, тэрэнэй баялиг тухай тон буруу ойлгосо дэлгэрүүлдэг байна. Жэшээнь, хамаанай падежэй үгэ бии болгодог (тэрээнтэй хамта үгэ хубилгадаг) үүргые буруушаалга хадаа буряад хэлэнэй лексикын тоо бүридэлые нилээд үсөөрүүлдэг. 1954 ондо Москвада хэблэгдэһэн «Ород-буряад хэлэнүүдэй словарь» бодото байдалые бүришье орёо болгоһон байгаа. БурАССР-эй Гэгээрэлэй министерствээр баталагдаһан һургуулиинхидай үзэхэ словарь (М.1962 он) һурагшадай дунда тээлмэрдэл тохёолдуулаа.

Удаадахи үгэнүүдэй удхын горигой илгаатай байһые харанабди: **морин-конный,** (морин тээрмэ-мельница с конным приводом); **мориной-конский,** (мориной үһэн-конский волос). Энэ мэтын үгэнүүд захагүй олон юм. Жэшээнь, **модон-деревянный, модоной-древесный; шэл-стеклянный; шэлэй-стекольный** г. м.

Хэлэнэй баялиг бологшо үгэнүүд ямар олон янзын удха шанартайгаар хэрэглэгдэдэг гээшэб. Хэлэн ямаршье хоригтын урда зогсодоггүй, өөрынгөө доторой хуули ёһоор хүгжэжэ байдаг шуу. Тиимэһээ хорилтодо эсэргүүсэһэн шанарынь эсэсэй эсэстэ шэнэ үгэ бии болгоно бэшэ аал? Тиигэһэнэй үндэһоор буряад хэлэндэ тооложо барашагүй олон үгэ бии болодог лэ! Хамаанай надежэй ашаар үгэнүүдэй бии болодог гуримые буруушаалгаһаа үндэһэлжэ, буряад хэлэндэ хамаадалай түлөөнэй нэрэ байдаггүй гэһэн һанамжа бии болоо. **Минии, шинии** гэһэн үгэнүүд хадаа, **би, ши** гэһэн нюурай түлөөнэй нэрын хамаанай надежэй формо гээшэ гэжэ холые харадаггүй заримашуул батална. Иигэжэ тайлбарилхадаа, тэдэнһээ бии болодог үгэнүүдые буруушаана ха юм. Жэшээнь, **манай-манайхи, манайхин, манайхид, манайхюул** г. м. Гансахан энэ ушарта буряад хэлэнэй үгэнүүдэй тоо, гурбан үгөөр (шэнэ үгэнүүд бэшэ гэжэ арсабал!) үсөөршэнэ гээшэ ха юм. Харин иимэ аргаар зуугаад, мянгаад, арбаад мянган үгэ бии болодог байха юм.

Буряад хэлэ шэнжэлэгшэдэй дунда зарим нүхэд түрэлхи хэлэнэйнгээ бодото баримтануудые үндэһэгүйгөөр буруушаан, теоретическэ алдуунуудаа халхалдаг гээшэ ха. Буряад хэлэнэй грамматикые, илангаяа түрүүшынь хубиие (М. 1962) дахин хаража үзэхөөр гэжэ һанагдана. Тэрэ грамматика соо буряад хэлэндэ үгэнүүдэй бии болодог тухай бэшэгдэһэн зарим зүйлнүүдынь һаналһанда хүрэдэггүй. Хэблэлдэ тушаагдаад байһан «Буряад-ород хэлэнэй словарь» соо буряад хэлэнэй, юрэнхыдоо монгол хэлэнүүдэй грамматика, үгын бии бололго монгол хэлэнүүдэй грамматика, үгын бии бололго тухай олон шэнэ зүйл хэлэгдээ. Үшөө тиихэдэ үгэ бии болгохо үүргэтэй үгэнүүд гэхэ гү, али **хахад үгэнүүд, хахад морфемэнүүд)** морфемын түхэлэй суффиксын түхэлэй? али юун гэжэ нэрлэлтэйб?) буряад хэлэндэ олон. Тэдэ буряад хэлэнэй үгэнүүдэй тоое айхабтар олон болгодог. Минии суглуулбари соо зарим ушарта 700 900 хүрэтэр тиимэ үгэнүүд бии. Иимэ хахад үгэнүүдые биишыхан ном болгожо хэблэбэл, зохисотой һэн. СССР-эй Наукануудай академиин хари хэлэнэй кафедра тиимэнүүд брошюра гаргадаг юм. Тиимэ брошюра хэблүүлхэ хэрэгтэ «Буряад үнэн» үүсхэл гаргаха һэн ха. Юуб гэхэдэ, олонхи үгэнүүд «Буряад үнэнэй» материалнуудһаа абтанхай.

К. ЧЕРЕМИСОВ,
профессор.

СОШОРДОМО ДОХЁО

...АХАДААЛ ХАНДАБАБДИ

...тагай дээрээ эхин шатын һургуули дүүргээд, үхибүүднай ... дунда һургуулида һуралсалаа үргэлжэлүүлдэг юм. ...өө тэндэ 5—10 классай 70 гаран үхибүүднай һурана. Ама...н үдэр гэртээ ерэхэдээ, мүн һөөргөө һургуулидаа ошо... ябагаар лэ хото ябадаг. Хая-яа харгын машинатай ...дабал, тэрээндэ һуужа хүрэдэг.

...най Боомһоо Түнгэ һуурин хүрэтэр арбаад модо болохо. ...хи үхибүүдэй түрэлхид һуурин тосхонһоо саашаа 7—10 ...ой хэмжээндэ хониншодоор хүдэлдэг. Тэдэнэрэй үхибүүд ... гаран, хорёод, модоной газарта ябагалха баатай болоно. ...р-хабарай дулаанда ябагаар ябахадань тиимэшье бэрхэ бэшэ һэн гэлэй. Харин үбэлэй хүйтэндэ янгинама жа...рсэн ябахадаа нюур хасараа, шэхэеэ хүлдэхэеэ һанана. ... эсэнэ, даарана.

...үхибүүдыемнай зөөдэг машина үгыт гэжэ совхозой директор И. П. Акатовта оло дахин хандаабди. Транспорт үгы гээд ...адаг. Энээн тухайгаа аймгүйсэдкомдо, тэрэнэй арадай ...лэй таһагта олохон гомдол оруулаабди. Теэд ямаршье ...лта болоногүй. Ядахадаа «Буряад үнэн» газетынгээ ...нда туһалыт гэжэ хандаха баатай болоод байнабди. ...нүднай хэды болотор үбэлэй хүйтэндэ даарража, хүлдэжэ ...

Мухар-Шэбэрэй «Эрдэм» совхозой Боомой отделениин ...шэдэй зүгһөө гараа табиһан **Д-Н. БАЛЖИНИМАЕВ,** пенсионер, КПСС-эй гэшүүн.

РЕДАКЦИҺАА: КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райком ...тор Акатовта буруу байһыень ойлгуулха, хэмжээ аб... ...бэзэ гэжэ найдагдана. Юуб гэхэдэ, 3 модоноо ...оо зайда һурагшадые ябагалуулха, гэдэжэдэ унаа ... арсаха хэншье эрхэгүй юм.

Арадай хэрэглэмжын эд бараан

ЛЕНИНГРАД. **Миллионһоо үлүүтэй гүсэ, бидон, кастрюли, үхибүүдэй аяга, хүнэг, тааз гэхэ мэтэ элдэб хэрэгсэлнүүдые Ленинградай «Металлопосуда» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй коллектив түсэбһөө гадуур бүтээжэ гаргаа. Эндэ бүтээгдэһэн амһартанууд зондо ехэ хэрэглэгдэдэг.**

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ОТК-гай шалгагша З. Семёнова һаяхан бүтээгдэһэн амһартануудай шанарыень нарнаар шалгажа байна.

ТАСС-ай фотохроника.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО ХИЛЫН ГААНАҺАА

Визэ үгэхэеэ арсаба

БОНН. (ТАСС). Нью-Йоркдо зарлагдаһан США-гай Компартиин съездэдэ хабаадаха ёһотой Германиин Коммунис партиин Түрүүлэгшэ Курт Бахманда Холбоото Штадууд худар ошохо визэ үгэхэеэ США-гай гүрэнэй департамент арсаба. ГКП-гэй Президиум Америкын засагаархидай иимэ гутамшаг ябуулга хэһыень буруушааһан эрид буруушаал мэдүүлээ.

Худэлмэришэд илалта туйлаба

НЬЮ-ЙОРК (ТАСС). США-гай баруун эрьеын буһалгаалан бодоһон докернуудай профсоюзай хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэдэй салин хүлһэ дээшэлүүлхээр хараалһан ажалай шэнэ договор баталха зүбшөөл үйлэдбэриин эзэдһээ туйлаба. Ажалай шэнэ договорой проектдэ профсоюзай юрын гэшүүдэй ямараар хандаха байһаниинь бэшэмэл асуултаар элирхэйлэгдэдэг болохонь.

США-гай баруун эрьеын 21 портын 15 мянган докернуудай буһалгаан 130 гаран хоногто үргэлжэлжэ байна.

Президент Макариосай мэдүүлгэ

НИКОЗИ (ТАСС). Президент Макариосай правительствын политическэ хараа бодолые дэмжэһэн һурагшадай жагсаал Никозидо болобо. Эндэ суглараһшадай үмэнэ үгэ хэлэхэдээ, президент ингэжэ мэдүүлээ: «Таанадай дэмжэлгэдэ түшэглэн, тэмсэлэйнгээ тугые дээрэ үргэжэ ябахаб, гэдэргээ сухарингүй, юунһээшье айнгүй, энэ тэмсэлээ илалтада хүргэтэрөө тэмсэжэ үргэлжэлхэбди».

ЭКВАДОРТО УРБАЛТА ХЭГДЭЭ

ПАРИЖ. (ТАСС). Эквадорой ниислэлһээ абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор, сэрэгэй урбалта хэжэ засаг гартаа абаһан генерал Гильермо Родригес Лара өөрыгөө ороной президент болгон соносхоод, энэ оной июль соо болохо президентын һунгалтые болюулаа, «правительственна совет» байгуулха тухай соносхоо. Тэрээндэнь президентһээ гадна, ВВС-эй командалагша генерал Хулио Эспинос Пинеда, ВМС-эй командалагша контр-адмирал Рейнальдо Вальехос Вивас гэгшэд ороно.

Франс Пресс агентствын корреспондентын Китоһоо дамжуулһанай ёһоор, Эквадорой шэнэ президент орон доторoo сэрэгэй байдал, комендатска час тогтооһоной һүүлээр, бүхы һургуулинуудтахи хэшээл болюулха захиралта гаргаа. Жагсаалнууд ба суглаанууд хоригдобо.

Адаглагшадай һанамжын ёһоор, байгша оной сентябрь соо түлөөлэлгын болзорой дүүрэхэ агсам президент Хосе Мариа Веласко Ибарге гэгшын орондо Арадай хүсэнүүдэй нэгэдэл гэдэг партиин кандидат ороно аа гү гэжэ айһанһаа уламжалан, Эквадорто урбалта хэгдэһэн байгаа гэжэ тэрэ корреспондент тэмдэглэнэ.

Аюулгүйн соведэй сесси

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ООН-ой Аюулгүйн Совет Урда Родезидэхи байдал тухай асуудал зүбшэн хэлсэлгээ һэргээбэ. Аюулгүйн Соведэй шиидхэбэри гаргалгада Англиин делегациин зүгһөө хүшөөлэлтэ хэһэнһээнь уламжалан, энэ хойшолуулашагүй шухала асуудалые Аддис-Абебэдэхи һаяын нүүдэл сесси дээрэ зүбшэн хэлсэжэ дүүргэхын аргагүй болоһониинь мэдээжэ.

Урда Родезиин африканска национальна соведэй түрүүлэгшэ А. Музорева, ООН-ой дэргэдэ байдаг СССР-эй саг үргэлжын түлөөлэгшэ Я. А. Малик гэгшэд Солсберидэхи засагаархидтай Англиин правительствын хэһэн үгэсэлгын хархис-империалис шэнжэтэй байһые заседани дээрэ эрид шууд шүүмжэлээ. Урда Родезидэхи байдал тухай асуудалые удаадахи заседани дээрэ зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлхэ гэжэ Аюулгүйн Совет тогтооһон байгаа.

Пресс-конференци болобо

ПАРИЖ. (ТАСС). Вьетнамай асуудал зүбшэн хэлсэхэ Парижай зүблөөндэ хабаададаг Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын түлөөлэгшэ Ли Ван Сау Вьетнам тушаа зүблөөнэй ээлжээтэ пленарна заседанида хабаадахаяа нэгэ талаһаа арсаһан США-гай делегациин хараа бодолые пресс-конференци дээрэ эрид буруушааба.

«Никсон Индохитадта эб найрамдал хангаха тухай хэлэбэшье, үнэндөө ээрхэг туримхэй дайгаа улам үргэдхэжэ байһыень бодото баримтанууд гэршэлнэ. Тэрэнэй дурдаһан «8 пункттай түсэб» Индохитадай арадуудта эсэргүү американ туримхэйшүүлэй зэрлиг аашануудые далдалхын, тула хэрэглэгдэхэ хаха болоһо»,— гэжэ Ли Ван Сау мэдүүлбэ.

Индохитадтахи байлдаанууд

ХАНОЙ. (ТАСС). Лаосой Арадай-сүлөөлэлгын армиин сэрэгшэд хура боловогүй түрүүшын гурба һарын турша соо Сиенкуанг провинцида дайшалхы ехэ амжалтанууд туйлаа.

Каосан Патет Лао агентствын мэдээнүүдһээ харахада, Лаосой патриодууд ноябрьһаа февраль хүрэтэрхи үе соо энэ райондо дайсанай 5300 гаран солдадуудые, тэрэ тоодо Тайландын 2500 хүлһэншэдые хүлһөөнь буулгаһан байна. Эндэ болоһон байлдаануудай үедэ дайсан 38 самолёт ба вертолёдоо, сэрэгэй 35 машинаяа, элдэб янзын 2.5 мянган буунуудаа (тэрэ тоодо ехэ буунууд ба миномёдуудые) алдаа.

Генерал Ванг Пао гэгшын «тусхай хүсэнүүд» бэхилэгдэмэл табан пунктяа патриодуудай сохилто доро орхижо сухариха баатай болобо.

Кхмерэй патриодууд дайсаниие Камбоджын ниислэлэй оршондо добтолжо байна. Ассошиэйтет Пресс агентствын корреспондентын Пномпеньһээ февралиин 17-до мэдээсэһэнэй ёһоор, Меконг мүрэнэй зүүн бэедэ байһан пномпениин сэрэгүүд артиллериин добтолгоор нэрбэгдээ.

Испаниин хүдэлмэришэдэй эрилтэ

МАДРИД. (ТАСС). Испаниин ажалшадай олониитын буһалгаанууд мүнөө Мадрид, Барселон, Андалузи, Севилье, Виго ба Сан-Себастьянада болоно байнхай.

«Уноса» гэдэг компаниин 27 мянган нүүрһэшэд хоёр һарын турша соо үсэд шангаар тэмсээд эдэнтэй хэлсээ хэжэ эхилхыень үйлэдбэриин эзэдые баадхаба. Каталониин «Эксплосивос рио-тинто» гэжэ заводой хүдэлмэришэд-химигүүд гам хайрагүй мүлжэлгэдэ эсэргүүсэн тэмсэнэ. «Мишлен» гэдэг шинын заводой 4 мянга шахуу хүдэлмэришэд ажалһаа гаргадаһан нүхэдөө бусаалгахын, салин хүлһэ нэмээлгэхын түлөө 3-дахи неделеэ тэмсэжэ үргэлжэлһоор.

Барселониин автозаводойхид — «Сеатовецууд», «Куадрас» гэжэ фабрикын бүд нэхэгшэд, Мадридай галаадын худалдаа наймаанай банкын, тэрэнэй Барселондохи хаагшад, «Фениксброн» заводой Памплондохи филиалнуудай албахаагшад, «Фениксброн» заводой металлургнууд, бусад предприятинуудай хэдэ мянган хүдэлмэришэд хэзээ хэзээнэйхидһээ ехэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр жагсана.

Правительство эмхидхэхыень Дж. Андреоттидэ даалгаба

РИМ. (ТАСС). Италиин правительство эмхидхэхэ даалгабари абаһан христиан демократи Дж. Андреотти гансал христианско-демократическа партиин гэшүүдһээ бүридэһэн шэнэ кабинет байгуулхаб гэжэ соносхоо.

Ороной политическэ бүхы байгууламжые баруун тээшэнь эрьюулхээр правительство байгуулха тухай шиидхэбэринь гансашье зүүнэй талын бэшэ, мүн «зүүнэй центр» гэдэг правительственна коалицида ородог партинуудай дунда буруушаал үүсхэбэ. Социалис, социал-демократическа ба республиканска партинууд тиимэ кабинедые буруушаажа, парламент дээрэ дуугаа үгэхэбди гэжэ мэдүүлээ.

Пекин ошохо замдаа

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Президент Никсон Америкын ниислэл шадархи ВВС-эй баазаһаа Пекин ошохоёо февралиин 14-дэ мордоо.

Сагаан байшангай тунхаглаһан расписаниин ёһоор, президент Р. Никсон аяншалха замдаа Гавайн аралууд ба Гуам арал дээрэ байдаг американ сэрэгэй командованиин түлөөлэгшэдтэй уулзаха юм ха.

Мүнөө үеын хубсаһан тухай. □ Уран шүлэгэй долгин Шог ёгто мүрнүүд.

Сергей МИХАЛКОВ

ҺҮРХЭЙТЭҺЭН ПЕТУХ
БАСНИ

Арбагар жаахан
дальбараануудые барнхаяа
Айлай дээгүүр ниидэһэн
Харсагые буудажа,
Ангуушан алаад, нюдэнһөө
далда хаяа:
Үхэһэн Харсага хүдэлхөө
болин хэбтэбэ...
Үдэнүүднь газар дээгүүр
удаан соо хиидэбэ
Аалихан һөөг сооһоо Петухнай
гараба —
Айн һүрдэдэг
дайсаниинь амигүй хэбтэбэ!
Гайгүй хушуу, галгүй
нюдэ хараба.
Гансата Петька зоринг
орон ганирба!
Угаа шангаар илалтын
дохёо дэлдэбэ:
«Ерыт, шубууд бушуул!»
Шубууд ерэбэд.
Ехээр гайхабад, Петухын
хүлэй хажууда
Харсагын хэбтэхые харахадаа!
«Харыт энээнээ!
— Ямар аймшагтай юм!
Хаанаһаа мэдэхэбибди иимэ
хүсэтэйень?!»
Һүрхэйтэнэ Петухнай, улам
шангараад,
Һүр жабхалантайгаар харана
бэшэ шубуудаа.
Хэн бэ даа нэгэн үзэхэ гээд,
Хэбтэһэн Харсагые эрьюулээ.
Хойно хойноһоонь һубарюулан
дали дороһоонь гаргаба
Хоёр шаба. Тиин... гуулимнай
бултайба!

Эндэ тэндэ зарим хүнүүдые
харахадаш,
Эгээл энэ эрэ тахяа мэтээр
«Кукареку» хашхардаг.

Г. ЧИМИТОВ
буряадшалба.

Д. УЛЗЫТУЕВ

БАЙГАЛ ТУХАЙ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

Галта тэргэнүүд
Газар доһолгон үнгэрнэ.
Ниислэл хото тээһээ
Нэерэлдэн ерэнэ,
Алас-Дурна дайдаһаа
Алгасалдан гарана.
Түмэн түмэн үртөөнүүдэй
Түһөө шэгтэй,
Түмэр замуудай карта дээрэ
Өөрынгөө нэрэтэй
Байгалай эрьедэ няалдашаһан
Баахан станци,
Басагад, хүбүүд —
Үдэшэнь танца.
Нэшэнээ дэрлэһэн
Пенсионер үбгэд хүгшэд.
Баһал хулгайгаар юу хээхэн
губшадаг
Браконьер загаһашад.
Хорёодхон алда гүльмэтэй —
Баригдажа зүдэрнэд.
Огород; погреб, хартаабха,
Сошортойхон алаабхи.
Хүүгэд алирһа түүнэ,
Дуу дууланад,
Мөөгэ суглуулнад —
Иигээд лэ ажаһуунад.
Түмэр замаар үнгэрнэ
Түргэнөөр ажабайдал.
Түрын барилга,
заводууд тээшэ,
Түернэ составууд —
тэдэнэй найдал.
Өөрынгөө ами хараһан
Ахирхан үртөө.
Өөдэлхэ юм гү даа, үгы гү —
бү мэдэ, юрэдөө.

***

Үбдэгсөө ногоон соо...
үмхэжэ юушье
жажалнагүй.
Үнгэрһэн составһаа
үргэхэ, жэхын
шэшэрнэ.
Эбэрһээнь тоонтодоһон
эршэтэ аргамжа
табинагүй —
Эрьелдээдшье туршана,
хүлзөөд,
гэдэргээ сухарина...
Баргажан дайдаһаа
баарһанш һаял асаргадаа.
Байгалай эрьеын
баахан энэ үртөөндэ.
Уянда дадаагүй —
яагаадшье гэнтэ дадахаб даа —
Уудам талаараа
бэлшэн үдэһэн аад, сүлөөдэ.
Гунжан болотороо дуулаадүй
Хуугайнуудһаа ухаа алдан,
Гунигтайгаар мөөрэнэ
гурбадахи хоногоо
ухаагшан.
Һэмбэрэгтэ дайдаараа
һэбшээ һүрин жаргадагаа,
«Һэш, һаа, гүүлэжэ
хибэдэһээ хибэн
һаалгадагаа.
Хонгор хара нюдөөрөө
хараһан, үзэһэн мэтэ,
Хоёр дүрбэн шэхээрээ
шагнаһан, дуулаһан мэтэ
Зубхи руугаа нулимса
дуһал дуһалаар унагаана,
Зургаатайхан Тачюшын
зулгы сэдьхэл уяраана.

***

Таһаг-нюһаг гэһээр
Сорсон намдажа,
Таһархай хара үүлэд
Дурна зүг руу нүүбэ.
Далайн баруун аманда
дабхар соорхой гаража,
Далан үнгын зэрэлгээн
далай дээрэ наадаба.
Үүлэн тэнгэриин забһараар
үдэшын наранай туяа
Үргэлжэ тэниинһэн Байгалай
үбсүүн дээрэ унаба.
Хангай ехэ дабаанай
хасар харбан тудаад,
Халюун сэнхир дайда дээр
гэгээн толониинь тунаба.
Мэлмэн хүхэ долгидой
миралзаһан хашарһан
Мянган мянган жэлнүүдэй
зүүдэн мэтэ һайхан лэ.
Мэдээ хүсэд ороодүй
шарай хүүгэнэй һэреэд,
Мэшээен мэнээен һүнхажа
миһэлзэжэ байһандли.

***

Байбан долгёо
аалин туугаа
Байгал далай
һайхан үглөө.
Баян сэлгеэ
алдар суугаар
Байгал замбиин
гайхал болоо.
Буумал шулуун
уулануудһаа
Бурьян гараа
булаг бэлэй.
Буурал түүхын
эхин үгһаа
Булингиргүй арюун далай.
Нажар сагай наран халуун —
Намжаарнал даа
Байгал далай.
Наартай дүүхэйн наһан залуу —
Наадан Шунгаад,
уян налгай.
Нарһан тужын
намаа соогуур
Наһаа тоолоо саран хүхы.
Наада эрьен хүбөө доогуур
Надхан найгаа мойһон шугы.
Үүрэй сайхын урда тээ гү —
Үгын дээжы хэлээл дүүхэй.
Дурнын сэгээн толонтой гү —
Дуулан жэргээл дуулнм дэлхэй,
Байгал далайн урин дүүхэй
Байхал дурыем татан татаа.
Дууша сагаан сэдьхэл зүрхөө
Дууһынь найдааб инаг, шамдаа!

***

Түмэр замай үртөөндэхи
гансахан үнеэн
Түгсүүлдэ хододоо
аргамжалаатай.
Үдэрэй халуунда тэсэн ядаһан
тэрэнэй үүгэнээн
Үглөөнһөө эхилээд —
шэхэндэ шалаатай.

«Хүнэй ажаһуудалай, тэрэнэй болбосорол хүгжэлтын онсо илгаае хубсаһанһаа бэшэ юумэн харуулжа шададаггүй юм. Гадар хубсаһан гээшэ хүнэй шэг шарайе, бэеые түхэлжүүлхэ мүртөө, өөрын досоохи шанарые: аяг зан, заншал, илангаяа сэдьхэлэйнь хэр зэргэ нарин, уран байһые гэршэлэн харуулдаг. Хубсаһа хунарые хайхарангүй орхихоор жэжэ юумэн гэжэ тоолохогүй гэһэн эрилтэ хадаа мүнөөнэй моодын онсо илгаа мүн. Хубсаһанай алишье тала адли удхатай шанартай, тиимэһээ хуу баран уран зураашадай анхаралда хүртэмөөр юм».

МООДО ГЭЖЭ ЮУН БЭ?

Модельнүүдэй бүхэсоюзна байшангай ахамад уран зураашын орлогшо Вячеслав Зайцев хубсаһанай хэб зохёолгын нарин мэргэжэл тухай хөөрөөгөө иигэжэ эхилбэ. 32 наһатай, уран зурааша-модельер мэргэжэлтэй В. Зайцевай нэрэ гансашье Советскэ Союзда бэшэ, мүн хилын саанашье һайн мэдээжэ. Дэлхэйн олохон орондо хэблэгдэдэг журналнуудай хуудаһанда һүүлэй долоон жэлэй турша соо тэрэнэй эскизүүд ходол барлагдажа байна.

— Энээхэн зурагта гуцул зоной эреэн маряанаараа суурхадаг хубсаһанай зүйлнүүд гээшэ,— гэжэ Зайцев эскизүүдээ харуулжа байгаад, хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.— Харин энэ модель хойто зүгэй тэнгэриин толонһоо туяарһан шэнги бэзэ? Энэмнай хойто зүгэй арадуудай үндэһэн хубсаһа һажаалгажа хэгдэһэн. Прибалтийскэ республикануудта ажаһуудаг зоной хубсаһанда, харана гүбта даа, ялагар-салагар юумэн үгы, зөөлэн маягтай... Бидэ үсэгэлдэр мартагдаад байһан юумые дахин һэргээнэ гээшэбди, тиихэдээ бүхы юумэндэ мүнөөдэрэй үзэл баримталан ханданабди. Уран зурааша хадаа национальна хубсаһые миил һажаалгажа зурадаг бэшэ, харин хуушан хэбые шэнэлһэндэл, моодын шэглэлдэ өөрынгөө сэгнэлтэ бии болгодог шуу.

Жэшээнь, һүүлэй жэлнүүдтэ дурна зүгэй маяг, Дунда Азиин, Закавказиин гоё үнгэтэй, тэндэхи онсо шанартай бүд-һад бидэнэй һонирхолые буляадаг байгаа. Тэрэ үеын моодын хубсаһан эреэн соохор, ондо ондоо үнгэтэй бүд холижо хабсаргажа байгаад оёотой байдаг һэн.

— **Моододо юун нүлөө үзүүлнэ гээшэб?**

— Моодо искусствын нэгэ һал бари һэн тула өөрынгөөл үе сагай шэнжые харуулдаг. СССР хадаа зуу гаран үндэһэ яһатанай ажаһуудаг орон. Яһатан бүхэнэй хубсаһан өөрын заншалта эсхэбэритэй, шэмэгтэй. Үндэһэ яһатанай хубсаһа хунарай элдэб янзын түхэл дундаршагүй булаг мэтэ. Хубсаһанай хэб зохёодог уран зураашад тэрэ булагһаа шэнэ удха, һонин дурадхал саг үргэлжэ «удхажа» абаха аргатай. Нэгэ жэшээ дурдая. Игорь Моисеевэй хүтэлбэрилдэг гүрэнэй ансамблиин гастролиин һүүлээр эхэнэрнүүдэй пальто буденовецуудай шинельдэл адлирхуу болоо һэн. Газарай хэмэл одонуудые табижа, замбуулинай онгосонуудые ниидхүүлжэ эхилһэн үе мүнгэлиг үнгэтэй бүд бии болгохо һанал түрүүлээ.

Шэнэ түхеэрэлгын техническэ арга боломжо юушье зохёоходо таарамжатай эрхэ байдал олгоно. Ямаршье хубсаһа оёходо зохисотой бүд, хэмэл булгайр, эльгэн арһан химиин аргаар мүндэлдэг болоо.

Гэбэшье В. Зайцевай эгээл дуратай материал гэхэдэ ситис зандаа. Өродой ситисэй анханай нютагта — Иваново хотодо Вячеслав түрэһэн юм. Уран зурааша болон ургажа ябаһан жэлнүүдтээ, техникумдэ дээдэ һургуулидашье һуража ябахадаа. шанараар хилбархан энэ материалда дураяа бууроагүй. Тиимэһээ ситисээр оёһон зунай плати, костюм, эрэшүүлэй самса—элдэб модель зохёоһоноо хадагалжа ябаһаниинь дэмы бэшэ.

Нэгэ эскиз дээрэнь ута аад, бэе бариһан үдэшын плати. Багахан аад, гонзод гэһэн һэлдэн заха... Эмэйнгээ залгалаада үлэ мэдэг хунятай ута хамсы. Тэрэнь платиие яб гэмэ, аятай зохид болгоно. Зүгөөр үдэшын плати гоё байха ёһотой бшуу. Тэрэ зорилгые уран зурааша үнгэнүүдэй тааралдалаар шиидхэнэп. Хара-хүхэ фон дээрэ сагаан. улаан, шара үнгэтэй томо сэсэгүүд. Энэ хадаа Иваново хотодо нэхэгдэдэг ситисэй зурагай удхаар зохёогдоһон.

— **Танине моодо зохёодог гэжэ нэрлэдэг байна. Моодо ягаад мүндэлдэг юм?..**

— Һүүдэр гү, али үнгэтэ зурагуудые хэхэ, элдэб хэб, тэрэнэй бүридэлнүүдые зохёохо үедэ, шэмэглэлэй шэнэ аргануудые бэдэрэлгэн соогуур моодо мүндэлдэг гээшэ. Байгаали, архитектура, хүгжэм, искусствада бии болодог шэнэ түхэлнүүд уран зураашын зохёохы ухаан бодолые тэдхэдэг юм. Уран зурааша хадаа ухаандань мүндэлһэн зурагай удхые саарһан дээрэ үдэр бүри үлөөжэл байха ёһотой гэжэ би этигэнгиб. Тиигэжэл байхада, дойбод зураг мэтээр һанагдаһан арбаад, зуугаад эскиз байн-байн нэгэ түхэлдэ орожо, моодын шэнэ дурадхал мүндэлөөд, тэрэнэй үндэһөөр бодото модельнүүд бии болгогдоно. Тиихын тула манда туршалгын мастерской бии юм. Тэрэ мастерской хоёр жэлээр уридшалан моодын асуудал зүбшэн шиидхэдэг. Бэлэн болоһон модель эстетическэ комиссиин харалгада үгтэдэг. Тиихэдэ хүдэлмэриин комисси промышленностиин үйлэдбэридэ модель шэлэжэ абадаг байха юм.

— **1972 оной моодо юугээрээ илгаатайб?**

— Мүнөөдэрэй моодо хүн бүхэнэй болбосоронгы болохо зам харуулһан, тиимэһээ тэрэ олон янзын, олон «нюуртай». Тиимэһээ үнгэ зүһөөрөө, зураг түхэлөөрөө, уужам уйтанаараа гайхалтай олон янзын. Мүнөөнэй хубсаһан хүнэй бэедэ саб байса тааранги. Дарсагар бэшэ, нугархай зөөлэн бүд шэлэгдэнэ. Мүн баһа элдэб зурлаа, хээнүүдээр элбэг...· Мүнөөнэй моодо ута, богонёороо үбдэгһөө дээрэ, дундуур шэлбэсээшье байха юм. 1972 оной моодо өөр өөрынгөө наһанда тааруугаар хубсалхые дурадхана.

— **Хүн бүхэн моододо ондо ондоогоор хандадаг байна.**

— Тиимэ даа, моодо хүгжэжэл байдаг, тэрээнһээ таһарангүй ябахань хүшэр, теэд тиигэһэнэйшье хэрэггүй даа. Хүн бүхэн өөрынь һанаанда зохиһон эсхэбэритэй хубсаһа шэлэжэ һураха ёһотой. Дайралдаһан юумэ гардероб соогоо суглуулангүй, үнгөөрөө гү, али түхэлөөрөө зохиһон, һэлгээд үмдэхөөр хубсаһатай байхаяа оролдохо хэрэгтэй. Тиигэбэл долоон хоногой туршада ондо ондоогоор хубсалжа болохоор байха: үдэр бүри хүнэй зан адли байдаггүй. Тиимэһээ хубсаһанайнгаа зарим нэгэ зүйлөөр өөрынгөө сэдьхэлэй байдалые улам элирүүлжэ гү, али нюужа болохо юм.

— **Моодын талаар уласхоорондын харилсаан тухай юу хэлэхэ байнат?**

— Моодын талаар уласхоорондын харилсаанай элдэб янзы... га боломжо бии юм. СЭВ... маатай оронуудта ээлжээгээр... бүри үнгэргэгдэдэг зүблөөн... баададагбди. Тэрэ зүблөөнүү... рэ ерэхэ жэлнүүдэй моо... һайханай болон хэрэглэгдэ... лааргаа ямар байха ёһотой... һанал бодолоо, дурадхалаа... дадаг байнабди. Үүсхэлтэ... халнуудаа промышленно... нэбтэрүүлхэ гээшэ социали... нуудай модельернүүдэй... оролдолго мүн.

Баруун оронуудай фирм... тэй харилсалга тухай В. З... иигэжэ хэлэнэ:

— Жэшээнь, «Кристиан... гэжэ француз фирмэ һүүл... бии болоһон зохёохы дура... мантай хубаалдадаг. За... бидэ захил дүүргэдэг зо... шолон хэлэбэл, 1971 ондо... на» гэжэ итальян фирмэ... бүдөөр хубсаһанай хэдэн з... носхолой зорилготойгор ман... хижа хүүлээ һэн. Һүүл... нүүдтэ уласхоорондын вы... нүүдтэ табихын тула хубс... олон зүйл бэлдэдэг болон... тэдэмнай зониие яһала ех... нирхүүлнэ.

Москвада моодын долоон... үнгэргэгдэхэ юм гэжэ В... хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлд... габа. СЭВ-эй үүсхэлээр фе... Бухарестдэ зарлагдаха зүблөө... совет модельернүүдэй зохёох... лайнгаа ээлжээтэ тоосоонд... хаар шэлэгдэһэн олон зүйл... данхай. Тэрэ шэлэгдэһэн... 1973 оной моодо тодорхойл... зохид модель оролсоно. Эн... Советскэ Союзда нютаг нют... лөөнүүд үнгэргэгдэхөөр түс... модельнүүдэй бүхэсоюзна ба... нүүдэл бригаданууд тэдээнд... далсаха. Тэдэнэр республика... дэн байшангуудай бүтээлнүү... ража үзэхэ юм.

И. ДИ...
ТАСС-ай...

УРААЛҺАА НОМГОН ДАЛАЙ ХҮРЭТЭР

СССР-эй тогтоогдоһоор 50 жэлэй ойдо зорюулан, Алас-Дурна, Сибириин, Ураалай уран зураашад хамтаржа, уран бүтээлнүүдээ Москвагай олониитэдэ харуулба.

Һара хахадай туршада үргэлжэлһэн выставкын түгэсхэлдэ зүбшэн хэлсэлгэ болоо. Ниислэлэй выставкын түбэй зал соо Алас-Дурнын уран зураашадай амжалта тухай искусство шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат Инесса Соктоевагай һонирхолтой элидхэл хэһэн байна.

Уран зуралгын искусствын бүхы жанрта хабаатай 1200 бүтээлнүүдые табан зуугаад уран зураашад выставкэдэ табяа. Тэдэ бүтээлнүүдынь һүүлэй арбан жэлэй туршада хэгдэһэн. •

Һара хахадай турша соо жараад мянган москвагайхид, айлшад, аяншад выставкэ хаража үрдеэ.

РСФСР-эй Культурын министерствын болон РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной үүсхэлээр СССР-эй ойн баярта зорюулан эмхидхэгдэһэн түрүүшын энэ выставкэ Россин Федерациин бусад нютагуудай уран зураашадай амжалтые харуулха хэрэгтэ һайшаалтай эхин болобо гэжэ тооломоор.

Ураалай хадануудһаа эхилээд, Номгон далай хүрэтэр нэмжыһэн дайдада 21 область болон хизаар, автономито дүрбэн республика багтадаг. Тэдэнэй дунда оршодог Буряадай республикын түлөөлэгшэдэй бүтээлнүүд һүүлшын һуури эзэлнэгүй. Жэшээнь, уран зурааша Д. Дугаровай бүтээл — «СССР-эй арадай артист Л. Линховоиной хүрэг» олоной һонирхол татаа юм.

Юрэдөө, Алас-Дурнын уран зураашад ажалай баатарнуудые магтан дуулаха талаар яһала ехэ юумэ хэһэн байна даа. Жэшээнь, уран зурааша И. Симоновэй «Минии баатарнууд» (Свердловск) гэһэн зураг эрхим гэжэ тоологдоһон байна.

Яхад уран зурааша А. Осипов нютагаа магтаһан гурбалжан үлхөө зурагаараа ажалай һайхан заншал тухай ехэ хөөрэлдөө үүсхэнэ. Зүб лэ даа, уран зураашадай бүтээлнүүдые харахадаа, түрэһэн нютагыень дүтөөр мэдэһэн шэнги болохош гэжэ үнэн байна. Жэшээнь, Яхадай үшөө нэгэ бэрхэ уран зурааша А. Мунхаловай гравюра олон юумэ тухай бидэндэ хөөрэнэ.

Тус выставкэ тухай эрдэмтэд, искусство шэнжэлэгшэд өөһэдынгөө үнэтэ үгые хэлэхэ бэзэ. Тиихэдэ Украинын, Белоруссин, Молдавиин, Дунда Азиин уран зураашадтай уулзалга болохоор Москвада хүлеэгдэнэ.

В. БЕЛЯКОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Л. Линховоиной хүрэгһөө буулгабари; Яхадай уран зурааша А. Мунхаловай «Үнинэй туяа» гэжэ зурагай нэгэ хэһэг; И. Симоновэй «Минии баатарнууд» гэжэ зурагай ойро.

Авторай фото.

ҮНЭН БОЛОҺОН УШАР

АРГАМЖА НАРЯАРАА ТАҺАРДАГ...

Улаан-Үдэ. 1963 оной үбэл. Банниһаа гараад, Смолиной гудамжаар уруудан ябанаб. Түргэн ябадалта машинануудай һүүлээр сагаан боро үнгэтэй, шорой саһан хоёр холисолдон урхирнэ. Имэрхүү үнгэтэйгөөр огторгойшье харагдажа байгаа бэлэй. Наранай алишье зүгтэ байһыень тухайлха оногүй.

Тээ урдам нэгэ үбгэн банниһаа гараад ябаһан янзатай. Тэрэ хуушарһаһанород малгай үмдэнхэй, хүхэ үнгэтэй халимдар хуушан дэгэл хэдэрһэн, тэрээн дээгүүрээ нарихан горьёор һүр бүһэ бүһэлһэн, үмдөөд ябаһан валенкыень харахада, ёһын тэдыдэ торгоо болоһон улатай, зүүн гарайнгаа һуга доро хоёр веник хабшаһан, баруун гартахи ёдогорхон модон таягаараа урдахи мүрөө үзэжэ, хүлнүүдээ тон болгоомжотой аргааханаар аад, дүтэ-дүтэхэн табин алхална. Энэ үбгэниие хайрлаһандаа юм гү, али һанаагаа зобоһондоо гү, гэр хүрэтэрнь абаашаха гэжэ шиидээд, тэрэнэй һуга дороһоо хүтэлэн, өөрынь зан соо ябаһаар, «Коммунистическэ» үйлсэ ерэбэбди. Тэрэ хүмни:

— «Яашоош һайн хүмши, хүбүүмни, минии наһа наһалаарай, — гэжэ хэды дахин дабтан-дабтан, трамвайн харгы хүндэлэн гаража ябахадаа хэлээ һэн.

— Наһантнай али багаар бэ?

— Зууда дүрбэ дутуу, — гэжэ харюусаа бэлэй. «Юундэ гансаараа ябанат, таниие абаашахаа хүн ерэхэ байгаа бэшэ гү?» — гэхэдэм юушье дуугарбагүй. Энэ асуудал һураһандаа, юундэшьеб намда аягүй шэнги болошоо һэн.

Хараха янзада үбгэнэй шарай субхигар сагаан. нюдэниинь хүхэрэнги. Гансал һаруул харанхы хоёрые илгаруулха янзатай. Яба ябаһаар тэрэнэй гэртэнь тулажа ерэбэ хабди. Хашаа дээрэнь «28» гэжэ бэшээтэй ехэ гэртэ тулажа ерэхэдээ, «Одоошье гэртэнь асарба ха юмбиб даа» — гэжэ һанаагаа амарбаб.

Тэрэ нүхэрөө хүтэлэн богоһыень алхажа ороод, үүдыень хаан гэхэдээ шэб харанхы багахан таһалга соо байшабабди.

— Хүбаан, бэрхэш даа, — гэхэтэйнь сасуутэрэ саада үүдэниинь нээгдэжэ, гуша гаран наһанай эхэнэр бултайжа:

— Хаанаһаа энээниие оложо асарбат?... — гэжэ шэрүүнээр асууба.

— Банниһаа гараад ябахадамни дайралдаа, энэ... ерэбэбди, — гэбэб. Тэрэ эхэнэрни энэ үбгэндэ хандажа, бадарган хоолойгоор:

— Юундэ банида ошообши? Арай шамайхан хүл дээрээ тогтожо ябаһан мүртөө! — гэхэ мэтээр харааажа, зэмэлжэ ороходонь, намда ехэл аягүй болобо.

Эндэһээ саашалхадаа, «үбгэн нүхэрөө» хайрлабаб. «Аргамжа наряараа таһардаг, амитан аргаараа танигдадаг» гэһэн арадай оньһон үгэ толгойдом зуралзаба.

Тугаархана үбгэниие хайра гамгүй харааһан басаганай ууртай шарай үрдам дахин үзэгдөөд, эхэ эсэгынгээ ашые харюулангүй, тэдэнээ гомдохоожо, хашажа, газаашалжа байдаг хүнүүд үшөөл бии юм байна гэжэ һанаһаар, гэмшэһээр саашалаа һэм.

Б. ЦЫРЕНДАШИЕВ.

Буряад арадай юрөөлнүүдһээ

Орон тэнгэриин үргэмжөөр,
Олон бүгэдын заяагаар
Хоёр хушуун үрые
Хойморoор дүүрэн үсхэжэ,
Табан хушуун малые
Талаар дүүрэн үсхэжэ,
Аяга шанагые дүүрэн
Архи шэнги тунгалаг,
Ши гэжэ
Шэгшы хургаар заалсангүй,
Эбтэй эхитэй
Эрдэм сургаалай дээжы абажа,
Эжы абынгаа нэрые
Үеын үедэ,
Бэеын бэедэ
Мүнхэлжэ ябагты!

С. БАБУШКИНАЙ
суглуулбариһаа.

ЭЛДЭБ ҺОНИН

УҺАН ДООГУУР ГАРАҺАН ТУННЕЛЬ

Японой барилгашад Хонсю Хоккайдо гэжэ хоёр аралай хоорондо уһан доогуур туннель гаргажа эхилбэ.

53,8 километр утатай Сэйкан гэжэ туннелиин барилга 1979 ондо дүүргэхэ зэргэтэй. Барилгын дүүрэжэ ашаглалгада ороходонь Хонсю аралай Аомори, Хоккайдо аралай Фукусима хотонууд хоорондоо харилсаатай болохо юм.

Туннель соогуур түмэр замай лини татагдажа, Токио—Саппоро хотонуудай хоорондо экспресс ябажа эхилхэ. Тэрэнэй ашаар хоёр пунктын хоорондохи замда хэрэгтэй 18 час 7 час хүрэтэр хорохо зэргэтэй.

Туннель гаргажа эхилһэн барилгашад Советскэ Союзһаа, США-һаа, Швейцариһаа шулуу малтаха тусхай машинануудые худалдажа абаба. Совет оронһоо худалдагдажа абтаһан машина Хоккайдо арал тээһээ газар малтажа байнхай.

Мүнөө тэндэхи барилгашад 240 метр гүнзэгыдэ малталгын хүдэлмэри хэнэ. Газар доронь 26—30 градус дулаан, 90 процент шахуу шииигтэй. Туннелэй бүхы барилгануудта 20 мянган хүдэлмэришэд хабаадуулагдаха юм. Энээнэй ашаар Фукусима городой хүн зоной тоо үдэрһөө үдэртэ олошоржо эхилэнхэй.

А. РОМАНОВ.

ШЭНЭ УГСААТАН ЭЛИРҮҮЛЭГДЭБЭ

Австралиин эрдэмтэд Баруун Папуа (шэнэ Гвинейн арал) хадануудай дунда урдань мэдэгдээгүй ябаһан хүн угсаатаниие олобо. Тэрэ угсаатан мүнөө шулуун зуун жэлэй үеынхеэр ажаһууһан түүхэтэй. Мүнөө тэдэнэр зуугаад шахуу хүн болоно, гадаада түби дэлхэйн арад зонтой харилсаа холбоогүй байһан. Набтаршаг аад, бүхэриг, шанга бэетэйнүүд. Тэдэнэр модоной үндэһөөр, сагово пальмын жэмэс болон бусад ургамалнуудаар хооллодог.

Тэрэ угсаатаниие хараһан, Австралиин захиргаанай түлөөлэгшэ Робин Барклей гэгшын Рейтер агентствын корреспондентдэ хөөрэһэнэй ёһоор тус угсаатанай хүн зон 30—35 наһа хүрэдэг юм ха.

А. БАБЕНКО.
(ТАСС).

«ПРАВДА БУРЯТИ...»
МҮНӨӨДЭРЭЙ
НОМЕРТО...

Нэгэдэхи хуудаһанда: ...ниие хүндэлэн»...—түрү... шэг. «Социалис мүрысөөн... хамууд» — подборко. ТА... һүүлэй мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: ... комбинадай хүдэлмэриш... М. Гайнутдиновай статья... ажалай продукциие үнд... нартайгаар» — Н. Мал... статья. «Арга боломжо... байбал, дүнгүүдыньшье... — К. Козловой статья. ... орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: ... тэ табиха эрхэтэй» — И... тоевагай статья. «Агит... аяншалгадаа бэлэн». Б. ... вай корреспонденци. ... саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ... ботын хуудаһан.

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха. Байгал шадар, Хориин, Загарайн аймагуудаар зарим газарта бага зэргэ саһан орохо. Баруун тээһээ һулаханаар һалхилха. Температура 20—25. Баунтын аймагай хойто захаар 25—30, Улаан-Үдэдэ һүниндөө 29—31, үдэртөө 22—24 градус хүйтэн байха. Февралиин 20—21-дэ республика доторнай үүлэтэйхэн байха. Байгал шадарай зарим газарнуудаар бага зэргэ саһан орохо. Һулаханаар һалхилха. Температура һүниндөө 30—35, Баунтын, Ахын, Түнхэнэй, Захааминай аймагуудаар һүниндөө 36—41, үдэртөө 18—23, градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

СЭНХИ... ЭКРАНУУДІ...

«ОРБИТЫН» ПРОГРА...

13.00—орон доторхи ... 13.15—«Дюймовочка» үхибүүдтэ зорюул... мультфильм. 13.45—«... тэ киоск» гэһэн дам... 14.15—арадай ажах... жөөлгэдэ зорюулагдаһан ... жуулга. 14.45—Калинин... кольна театрай зүжэг. ... РСФСР-эй ажалшадые ... далай талаар хангаха ... А. Н. Гандурин телеви... рагшадай . асуудалнууд... рюусаха. 16.15—«Стади... ожиданностей», «Зим... ма» гэһэн дамжуулга. ... Уласхоорондын панорама ... —СССР-эй арадай артис... Лемешевэй концерт. 17... тературна уншалга. ... «Улаан талмай» гэһэн ... һайханай фильмын нэг... ринь харуулагдаха. ... «Жизнь танца» гэһэн ... га. 21.30—«Уран ... трибуна» гэһэн да... 23.15—«Манай айлша... дамжуулга. 24.00—... гэһэн һүүлэй һониной ... ма.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ